

เจโตวิมุตติ

พระอาจารย์สงบ มนฺสฺสนฺโต

เทศน์บนศาลา วันที่ ๒๘ สิงหาคม ๒๕๕๐

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ฟังเทศน์ในภาคปฏิบัตินะ ในภาคปฏิบัติ เราจะปฏิบัติบูชาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกกับพระอานนทว่า “อย่าบูชาเราด้วยอามิสเลย ให้บูชาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าด้วยการปฏิบัติเถิด” แล้วเราจะบูชาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในหัวใจของเรา

“พุทธะ” พุทธะคือใจของเรานะ ถ้าพุทธะเป็นใจของเรา เราจะบูชาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่นี่ ถ้าเราจะบูชาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่นี่ เห็นไหม พุทธะของใคร ความรู้สึกของใคร เราเกิดมาด้วยสายบุญสายกรรม เราเกิดมาเป็นพ่อเป็นแม่กัน อุปัชฌาย์ครูบาอาจารย์ เวลาเกิด อุปัชฌาย์นี่ก็เป็นพ่อเป็นแม่เหมือนกัน

“การเกิดในโลก” กับ “การเกิดในธรรม” เห็นไหม โลกเขายังมีอยู่เลยว่า ถ้าเป็นการเกิดในโลก เราเกิดมาเป็นครอบครัว ความอยู่ร่วมกัน ถ้ามีบุญกุศล เราเกิดมาแล้วจะร่มเย็นเป็นสุขในครอบครัวของเรา จะว่านอนสอนง่าย พ่อแม่ปู่ย่าตายายมีความร่มเย็นเป็นสุข มีความอบอุ่นในครอบครัว นี่คือการร่มเย็นเป็นสุขในทางโลก

ถ้าเราได้ผู้ตัจจุตถกรรม บวชมาเป็นสงฆ์ บวชมานี้มันก็เป็นสมมุติสงฆ์ บวชมาโดยสมบูรณ ก็เหมือนกับเป็นครอบครัวของสากยบุตรพุทธชิโนรส เป็นครอบครัวของสงฆ์ สังฆะ ในการเป็นอยู่ของสงฆ์ สังฆะ ถ้ามีความมั่นใจของเรา เราเป็นพระโดยสมบูรณ เราจะประพฤติปฏิบัติไฉ่ ถ้าในการประพฤติปฏิบัตินี้ เพราะเราจะปฏิบัติบูชาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ก็คือปฏิบัติบูชาเรา

เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรารถนาเป็นพระโพธิสัตว์ ขณะที่ปรารถนาเป็นพระโพธิสัตว์ เห็นไหม สิ่งที่เราสร้างบุญกุศลมา สร้างบารมีมา ปรารถนามาเป็นองค์สมเด็จพระ

สัมมาสัมพุทธเจ้า สร้างมา ๔ อสงไขย ๘ อสงไขย ๑๖ อสงไขย เกิดตายๆ อยู่อย่างนั้น นี่สร้างคุณงามความดีมา

นี่ก็เหมือนกัน ในเมื่อเราจะบูชาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า บูชาในหัวใจของเรา การเกิดการดับในหัวใจ ความสุขความทุกข์ในหัวใจนี้มันก็เกิดดับอยู่ตลอดเวลา เพราะมันอยู่ในวิญญูะ วิญญูะทางโลก วิญญูะโดยธรรมชาติของเรา วิญญูะมันเวียนไปตามโลก วิญญูะอย่างนี้มันเผาผลาญเราตลอดเวลา สิ่งที่เราเผาผลาญแล้วเราก็แก้ไขไม่ได้ ถ้าเราปฏิบัติบูชาที่นี้ เราจะมีธรรมะสงบรรมเย็นของเราที่นี้ ถ้ามีความสงบรรมเย็นของเราในหัวใจนะ

ถ้าเราทำความสงบของใจ ถ้าเรากำหนดพุทโธๆ ขึ้นมา นี่ความสงบของใจ ถ้าใจมันสงบเข้ามา นี่อยู่ที่อำนาจวาสนาของจิต จิตที่สร้างบุญญูะการมา เห็นไหม คุณติ ดูเวลาปรารถนาเป็นพระโพธิสัตว์ถ้าปรารถนาเป็นพระโพธิสัตว์ สร้างบุญกุศลมาขนาดไหน นี่มันมีบารมี

ใจก็เหมือนกัน ใจที่เราสร้างบุญญูะการมา ใครทำความสงบของใจเข้ามา ถ้าดูทางโลกเขา คุณที่เขาใช้เป็นอาชีพของเขา เขาขายทักต่างๆ ได้ เพราะอะไร เพราะเขามีพรหมศาสตร์ เขาใช้พรหมศาสตร์ เขาใช้วิชาความรู้ของเขา เขาขายทักของเขา แล้วโลกก็เชื่อกันนะ ไปหาสภาวะแบบนั้น เราจะดูเรื่องอนาคตข้างหน้าว่าเราจะมีเหตุการณ์อย่างไร เราจะได้แก้ไขของเราได้ นี่เราไปเชื่อเขา แต่เราไม่เคยเชื่อตัวเราเองเลย

ตัวเราเองก็ทำได้ สิ่งนี้เราทำได้นะ ถ้าเราทำความสงบของใจเข้ามา มันก็จะรู้สิ่งต่างๆ ขึ้นมาอย่างนี้ ถ้าจิตมันเคยสร้างบุญญูะการมา มันจะเห็นได้ละเอียดกว่า แต่ถ้าคนไม่ได้สร้างบุญญูะการมาหรือไม่สนใจในทางนี้ มันจะเห็นเรื่องได้หยาบกว่า

สิ่งที่เราไปเห็นต่างๆ เราไปรู้อะไรต่างๆ อย่างนั้น มันไปรู้เรื่องภายนอก การรู้เรื่องอย่างนั้นมันไม่ได้บูชาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเลย มันเป็นเรื่องของโลกๆ สิ่งที่เป็นโลกๆ เขายังทำกันได้ในสภาวะแบบนั้นนะ

พระผู้ที่ปฏิบัติเหมือนกัน ถ้าปรารถนาเป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ปรารถนาเป็นพุทธภูมิก็จะมีคามรู้อย่างนี้ความรู้ของเขา เขาจะรู้อะไรต่างๆ เขาจะมีฤทธิ์มีเดชของเขา ฤทธิ์เดชหายทักได้ คนที่เชื่อมั่นในสภาวะแบบนั้นก็ไปหาอย่างนั้นมาเป็นที่พึ่ง นี่มันส่งออก จิตที่ส่งออก เห็นไหม

ความสงบของใจ เราต้องทำของเราเอง เวลาเรากำหนดพุทโธๆ ถ้าจิตมันสงบเข้ามา ถ้ามันเห็นสิ่งใด ความเห็นสิ่งนั้น เราเป็นคนไปเห็น ถ้าเราเป็นคนไปเห็นนะ มันไม่ได้เข้ามาที่ความสงบของใจ เราเป็นคนไปเห็น เห็นใหม่ คุณติ เราเป็นคนตาดี เรามองเห็นสิ่งต่างๆ เราต้องเห็นหมดไม่ใช่ไหม เราเห็นสิ่งต่างๆ นี่เราเป็นคนไปเห็น จิตมันก็ส่งออก พอจิตมันส่งออก มันไม่เป็นเอกลักษณ์ จิตมันไม่ตั้งมั่น

เรากำหนดพุทโธๆ เจโตวิมุตติ จิตมันต้องสงบเข้ามาก่อน ถ้าจิตมันไม่สงบเข้ามานะ มันเห็น ถึงสงบเข้ามา เริ่มต้นมันก็จะเห็นของมัน เห็นในความเห็นของจิต มันจะเห็นออกไปเป็นนิมิต ถ้าเราไปเห็นสวรรค์ เห็นนรก เห็นสิ่งต่างๆ นี่เราไปเห็นนะ สิ่งที่เราไปเห็น นี่มันส่งออก ผู้ที่ส่งออก เวลาประพฤติปฏิบัติไป มันส่งออกไปอย่างนั้น ถ้าไม่เห็น ก็คิดว่าเราไม่ได้ภาวนา ถ้าเห็นนี่มันคิดว่า เป็นคุณงามความดีนะ นี่กิเลสมันออกหน้า ถ้ากิเลสมันออกหน้า พอไปเห็นสิ่งใด มันเสริมใจ มันเสริมความเห็นของเรา

ถ้าจิตเราสงบ มันก็มีความตื่นเต็นอย่างหนึ่ง จิตถ้ามันสงบแล้วมันไปเห็นสิ่งต่างๆ มันก็มีความรู้สึกอีกอย่างหนึ่ง ความรู้สึกอย่างนี้มันทำให้เราออกนอกกลุ่มนอกรทาง ถ้ามีครูบาอาจารย์ จะต้องย้อนกลับเข้ามา ย้อนกลับเข้ามาให้มันเป็นตัวของมันเอง ถ้าจิตเป็นตัวของมันเอง เห็นใหม่ คุณติ เวลากำหนดว่าว่างๆ กัน ที่เขาภาวนากัน “รู้ว่าว่าง รู้ว่าว่าง”...เขารู้ว่าว่าง แต่ตัวเขาเองไม่ได้ว่าง

พอจิตมันเริ่มเข้าไป เปลี่ยนจากจิตปกติธรรมดา มันก็จะมีอาการออกรู้อย่างต่างๆ สิ่งที่อยู่รู้อย่างต่างๆ มันก็เหมือนกัน มันไปติดสภาวะแบบนั้น เราจะเห็นอะไรก็ได้แล้วแต่ เราจะรู้อะไรก็ได้แล้วแต่สิ่งนั้นให้รู้แล้วผ่าน รู้แล้วผ่านนะ เห็นใหม่ มันจะไม่รู้ก็ไม่ได้ เพราะมันเป็นสิ่งที่มันรู้มันเห็น จิตรู้อะไรที่ทำให้มันรู้ รู้อะไรต่างๆ มันก็ปล่อยวางไว้อย่างนั้น ถ้ามันปล่อยวางไว้ ตั้งสติไว้ ตั้งสติไว้ แต่มันจะตั้งสติไม่ได้เพราะอะไร เพราะกิเลสใจ

เพราะถ้าเรามีกิเลส เราไม่ทันกับความรู้สึกของเรา มันเห็นสิ่งใด มันก็ว่าสิ่งนั้นนะ ยิ่งเราศึกษาธรรม ยิ่งเราฟังเทศนาว่าการของครูบาอาจารย์ พอเห็นสิ่งต่างๆ มันก็ว่าสิ่งนั้นเป็นความพิเศษ วิโสใจ สิ่งนั้นเป็นธรรม... ไม่ใช่หรอก ถ้าเราเห็นนิมิต เราเห็นสิ่งต่างๆ เราเห็นวิญญูณ เราเห็นนะ คุณติ เรามองไป เรามีเพื่อนฝูงใหม่ เรามีหมู่คณะใหม่ เรามองไปก็เห็นเขา เราเห็นทั้งนั้นนะ เพราะตาเราเห็น

นี่ก็เหมือนกัน ถ้าเราไปเห็นสิ่งต่างๆ ที่เป็นความละเอียด มันมี ของอย่างนี้มันมีอยู่แล้วใน วัฏฏะ เห็นไหม รูปที่หยาบๆ เราก็เห็นด้วยความหยาบๆ รูปที่ละเอียด ดูอย่างเชื้อโรค เขาต้องใช้ กล้องจุลทรรศน์ส่อง มันถึงจะเห็นเชื้อโรค เห็นสิ่งต่างๆ นี่ก็เหมือนกัน จิตนี้ รูปที่หยาบก็มี รูปที่ ละเอียดก็มี ของเขามีอยู่แล้ว เราจะเห็นหรือไม่เห็น มันก็มีอยู่แล้ว ถ้าเราเห็นนะ เห็นแล้วเราได้ ประโยชน์อะไรขึ้นมา เพราะอะไร เพราะมันไม่ใช่อริยสัจใจ

แต่ถ้าจิตมันสงบเข้ามานะ มันต้องมีความสงบเข้ามาก่อน จิตต้องตั้งมั่นขึ้นมาก่อน คุณ ถ้า กำหนดอานาปานสติ กำหนดลมหายใจ ลมหายใจเข้า ลมหายใจออก เรามีสติรับรู้ลมหายใจของเรา ตลอดเวลา จิตมันสงบเข้ามานะ อาศัยลมหายใจนี้เป็นเครื่องอยู่ จิตถ้าไม่มีลมหายใจเป็นเครื่องอยู่ สิ่งนี้มันก็เป็นความรู้ปกติ เป็นความรู้ของปุถุชน

ปุถุชน กัลยาณปุถุชน ปุถุชนมันควบคุมสิ่งนี้ได้ ยิ่งถ้าไปรู้ไปเห็นสิ่งต่างๆ เข้าไป มันก็ยิ่ง สำคัญมันหมาย ความสำคัญมันหมายนี้ก็เหมือนเราเป็นเด็กใจแตก เด็กที่มันคิดในรูป รส กลิ่น เสียง มันคิดแสง สี เสียง คุณสิ พ่อแม่มีความทุกข์มากนะ ถ้าลูกของเราเสียไปกับรูป รส กลิ่น เสียง จากภายนอก เขาจะไม่ใช้ชีวิตเป็นปกติธรรมดาของเขา เขาจะไม่มีการศึกษาของเขา เขาจะไม่ รับผิดชอบหน้าที่ของเขา เขาจะไม่ทำอะไรๆ ของเขา แต่ถ้าเขาไม่ลุ่มหลงในสภาวะแบบนั้น เขาจะ รับผิดชอบหน้าที่ของเขา เขาจะทำประโยชน์ในหน้าที่การงานของเขา

นี่ก็เหมือนกัน จิตมันควรจะมีหน้าที่การงาน ถ้าไม่มีองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า คนเราเวลาประพฤติปฏิบัติขึ้นไป มันไม่รู้จักความเป็นจริงอะไรหรอก เพราะอะไร เพราะมันมี อวิชชา เพราะตัวเองยังไม่รู้ ถ้าเรายังไม่รู้เรื่องตัวเราเอง แล้วเราจะรู้เรื่องอริยสัจได้อย่างไร

คุณสิ กาฬเทวิล สมัยพุทธกาล เขาก็มีฤทธิ์มีเดชนะ เขาระลึกอดีตชาติได้ ๔๐ ชาติ ระลึก อนาคตได้ ๔๐ ชาติ แล้วเขาไปอยู่บนพรหมด้วย เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเกิด เทวดานี้ คืออกติใจตั้งแต่เกิดนะ สะเทือนเลื่อนลั่นขึ้นไปถึงบนพรหม กาฬเทวิลลงมาจากพรหมเลยละ มา ขอบอกใจ เพราะเป็นเพื่อนกับพระเจ้าสุทโธทนะ ก็มาบอก

เพราะว่าเขาเป็นพราหมณ์ เรื่องพุทธลักษณะนี้เขาท่องจำได้ เขารู้ได้หมดเลย แล้วเขามาเห็น ของจริงใจ พอเขาเห็นของจริงเข้า เขาคืออกติใจนะ นี่คนมีฤทธิ์มีเดชขนาดนั้น แต่ฤทธิ์เดชอย่างนี้มัน เป็นโลกียะ มันเป็นฉนวนโลกีย์ มันไม่เป็นประโยชน์กับสิ่งใดๆ เลย

แต่ถ้าเวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมาแล้ว พุทธกิจ ๕ เวลาถึงญาณขึ้นไป เล็งญาณเพื่ออะไร? เพื่อรู้สัตว์ขันธ์สัตว์ ถ้าเล็งญาณเพื่อรู้สัตว์ขันธ์สัตว์ ความเป็นไปของวิทยาศาสตร์นี้ไม่ได้ครั้งเดียว ไม่ได้เศษเสี้ยวของความรู้จริงของผู้ที่สิ้นกิเลสที่เป็นเจโตวิมุตติ

เจโตวิมุตตินี้แหละ เวลามันพ้นจากกิเลสไปแล้ว จิตนี้มันไม่มีกิเลส กล้องถ่ายรูปหรือกล้องต่างๆ ที่เขาถ่ายกัน ถ้ามีสิ่งที่เป็นวัตถุวางอยู่ มันจะผ่านไม่ได้ มันทำได้แค่นั้น แต่ถ้าจิตนี้มันผ่านทะลุทะลวงได้ทั้งหมดนะ เพราะอะไร เพราะจิตมันค้นคว้าไง มันจะรู้สัตว์ขันธ์สัตว์

เวลากษัตริย์หรือแพทย์หรือพราหมณ์ต่างๆ สมัยพุทธกาล เขาอยู่ในบ้านในเรือนของเขาจะทำไมมององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถึงผ่านทะลุทะลวงเข้าไปเห็นในบ้านของเขา เห็นไหม ถ้าเป็นกล้อง ถ้าเป็นวิทยาศาสตร์ ถ้ามันมีอะไรบังอยู่ มันก็เห็นไม่ได้ เพราะมันเป็นเรื่องความตกของแสง เป็นเรื่องของกล้องที่มันจะจับภาพได้ แต่จิตนี้มันมหัศจรรย์มากกว่านั้นนัก

ถ้าเป็นอภิญญานะ พระอรหันต์ที่สิ้นกิเลสแล้ว ถ้ามีอภิญญา ๖ หูทิพย์ ตาทิพย์ ถ้าจิตสงบเข้ามา แล้วเสียงตกที่ไหน แสงตกถึงที่ไหนนี้รับรู้ได้หมด รับรู้เสียงนั้น รับรู้สิ่งต่างๆ ได้ ถ้าทำกิเลสหมดไปจากใจ มันก็เป็นความจริง มันเกิดจากญาณหยั่งรู้ของท่าน เป็นญาณความจริง รู้ตามความเป็นจริงนะ

แต่ถ้ามันมีกิเลสในหัวใจ เรายังไม่รู้จริง มันก็เป็นญาณ ญาณรู้ด้วยกิเลสไง ถ้าญาณรู้ด้วยกิเลส สิ่งนี้มันรักษาไว้ไม่ได้ ถ้ารักษาไว้ไม่ได้ มันเป็นฉานโลกีย์ ฉานโลกีย์จะเห็นสภาวะแบบนั้น มันถึงจะต้องปล่อยวางสิ่งนั้นเข้ามาทำความสงบใจ กำหนดพุทโธเข้ามาหรือกำหนดอานาปานสติเข้ามา ก็ได้ ต้องทำให้จิตมันสงบเข้ามา ให้จิตมันมีกำลังของมัน ถ้าจิตมันมีกำลังของมัน สิ่งนี้มันจะเป็นประโยชน์กับเรา

กำหนดพุทโธๆ การจะทำความสงบนี้ก็ทำได้ยาก เพราะอะไร เพราะมันมีแรงของสิ่งเร้าในใจ สิ่งเร้าในใจเรานี้มันเป็นกิเลสใจใหม่ แล้วพอกิเลสมันต่อต้าน คุณติ การทำหน้าที่การงาน ทุกคนนะ เราจะประพฤติปฏิบัติ ถ้าเราไม่มีศรัทธา เราไม่มีความเชื่อของเรา การประพฤติปฏิบัติของเรามันสักแต่ว่า แต่ถ้าเรามีศรัทธา เรามีความเชื่อของเรา นี่ศรัทธาความเชื่อ ถ้ามีความเชื่อ กำหนดพุทโธๆ สิ่งนี้มันมีโอกาที่จะเป็นไปได้ มีโอกาสนะ

แล้วถ้าเรามีอำนาจวาสนา มันพุทโธๆ ไปบ่อยครั้งเข้า มีความตั้งมั่นของใจ สติมันต้องตามไปพร้อมนะ ถ้าเรามีสติอยู่ การกำหนดพุทโธนี้มันก็พร้อมกับสติของเราไป ถ้าสติเราพลอ มันพุทโธสักแต่ว่า แล้วมันไม่เข้ามาถึงตัวของใจ ถ้ามันเข้ามาถึงตัวของใจ นี่กำลังมันเกิดที่นี้ ใจมันเกิดที่นี้ เจโตวิมุตตินี้ต้องมีสมาธิเป็นตัวนำ สมาธิต้องเป็นฐาน ถ้าสมาธิเป็นฐานนะ แล้วถ้าเกิดปัญญา ปัญญามันเกิดอย่างไร

ถ้าคำว่าปัญญาๆ ปัญญาที่เราไปใช้กันก่อน เห็นไหม เราศึกษาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาเป็นภาคปริยัติ แล้วเวลาจิตมันสงบเข้ามา มันคาดหมายของมันไป แล้วถ้ามันเห็นจริง เกิดด้วยญาณตามความเป็นจริง ความเห็นจริงนั้นก็เป็อนิจจัง แต่ถ้ามันเห็นความไม่จริง เห็นไหม เพราะกิเลสมันพาเห็น สิ่งที่เห็นนั้นไม่จริง แต่มันเห็นจริงๆ นะ

คูสิ คนทางโลกที่เขาไม่สมบูรณ์ทางสติของเขา เขาจะจินตนาการได้หมดเลย เวลาเขาจะคุยกับเทวดา อินทร์ พรหม เขาพูดของเขาทั้งวันเลย เขาบ่นของเขาอยู่คนเดียว แล้วเขาว่าเขาคุยกับใครก็ไม่รู้ เสียงมันแว่วมาจากหู เขาก็พูดของเขาไป ถ้ามันเป็นอย่างนั้นคือจิตมันผิดปกติ

แต่ถ้าจิตเราเป็นปกติ แต่มันก็มีกิเลสในหัวใจ เพราะอะไร เพราะเราศึกษาธรรมมา เราฟังมา ในการประพฤติปฏิบัติเขาจะให้ได้กันอย่างนั้น เราก็คาดหมายของเราไป สิ่งนั้นไม่เป็นประโยชน์กับเราเลย สิ่งนี้ทำให้เราเข้าถึงความสงบของใจไม่ได้ ถ้าทำความสงบของใจไม่ได้ เห็นไหม

ศีล สมาธิ ปัญญา ถ้ามันมีสมาธิขึ้นมา มีกำลังขึ้นมา ถ้ามีกำลังขึ้นมาด้วยกำลังของสมาธิ ด้วยกำลังของใจ ทำงานอย่างไรมันถึงจะประสบผลสำเร็จ ถ้ากำลังของใจมันมีแล้วมันส่งออก มันไม่ทวนกระแส มันไม่ใช่อริยสัจ ถ้าเป็นอริยสัจ มันจะทวนกระแสกลับ ถ้าทวนกระแสกลับขึ้นมา สิ่งใดที่จะทำให้จิตนี้ทวนกระแสกลับเข้ามาได้

สิ่งที่ทวนกระแสกลับเข้ามาได้เพราะสติสัมปชัญญะ ถ้ามีสตินะ พุทโธๆ เวลามันฟุ้งซ่านไป พุทโธทีหนึ่ง มันจะคิดไปเรื่องต่างๆ ถ้ามีสติ พุทโธจะแจ่มชัด ชัดเจนมาก พุทโธไปบ่อยครั้งเข้า มันสะสมเข้าไป พลังงานนี้สะสมเข้ามา สะสมเข้ามาพร้อมกับสติไป ถ้าพร้อมกับสติไป คนสติอ่อน สติแก่...สติอ่อน สติแก่ เกิดมาจากไหน? เกิดมาจากการฝึกฝน

ถ้าเรามีการฝึกฝน พุทโธๆ แล้ว คูสิ เวลาเราพยายามตั้งใจของเรา พอพุทโธสักพักหนึ่งมันก็หายไป แล้วผลตอบกลับมาก็คืออะไร? ก็ความอ่อนล้า ก็ความหงอยเหงาในหัวใจ แต่ถ้าเรามี

ความเข้มข้น เรามีความรื่นเริง เรามีความอาหาญ ถ้าจิตมันคึก มันมีกำลังของมัน แล้วตั้งสติของเราไว้ชัดเจนมาก พุทโธๆ ไป เห็นไหม มันชัดเจน มันไม่ออกข้างนอก เพราะอะไร เพราะสติมันเข้มข้น ถ้าสติมันเข้มข้น สติมันเกิดมาจากไหน? **สติมันเกิดจากจิต ไม่ใช่จิต**

ถ้ามันเป็นจิต จิตอยู่กับเราตั้งแต่เราเกิดมา จนเราตายนี่จิตถึงออกจากร่าง ขณะที่เราเกิดมาตั้งแต่เป็นทารก โตขึ้นมาจนมีความศรัทธาออกบวชเป็นพระ คุณิ สามเณรถือศีล ๑๐ เราก็อ่าสามเณรนี้มีศีลอ่อนกว่าเรา เรามีศีล ๒๒๗ ใจ แล้วสติสมบูรณ์ แล้วเราได้รักษาของเราไหม **ความปกติของใจนั่นล่ะคือตัวศีล**

ศีล ๒๒๗ นั่นคือสิ่งที่ผิดพลาด เป็นข้อห้ามต่างๆ ศีล ๒๑,๐๐๐ ก็เป็นข้อห้าม สิ่งที่เป็นข้อห้าม ถ้าเราไม่ได้ทำผิด เราต้องไปตกใจกับสิ่งใด ถ้ามีความปกติของใจ ศีลมันอยู่ที่นี้ ศีลมันอยู่ที่หัวใจ อธิศีล ศีลคือความปกติของใจ

ถ้าการผิดพลาด ในเรื่องของสภาวะกรรม ถ้าไม่มีเจตนามันไม่ผิดศีลหรอก แต่ถ้าเราหลงสงสัย ทำอะไรก็ผิดพลาดไปหมดเลย จะทำอะไรก็มีความผิดพลาด มีความกลัวไปหมด เห็นไหมเรากังวลไปหมดเลย พอเรากังวลไปหมด มันก็กระทบเข้ามาถึงความรู้สึกของเรา จิตใจมันก็อ่อนแอ แล้วสติจะเกิดขึ้นมา เกิดขึ้นมาจากสิ่งที่เรารวน แล้วสิ่งที่เรารวนนี้มันจะเป็นประโยชน์อะไรกับเรา

สติจะเกิดขึ้นมาจากผู้ที่มั่นคง สิ่งที่ยั่งยืนมันก็ชัดเจนขึ้นมา เห็นไหม ถ้าชัดเจนขึ้นมา เรากำหนดพุทโธๆ ไป มันจะกำหนดพุทโธ แล้วมันจะเป็นตามความเป็นจริง เพราะมันมีคำบริกรรม เราต้องใช้คำบริกรรมพุทโธๆ เพราะจิตมันส่งออก มันสงบแก่ขณิกะ

มันไม่สงบ มันก็จินตนาการได้ ไม่สงบนะ มันก็เห็นภาพต่างๆ ได้ ความเห็นสิ่งนั้น เห็นไหม หลับตาแล้วภาพมันยังมาได้อย่างไร นี่เราหลับตาแล้ว ภาพจากภายใน ภาพมันเกิดจากใจ ภาพมันเกิดจากอวิชชา ภาพมันเกิดจากภายใน สิ่งนี้วางไว้ก่อน ถ้าเป็นสมบัติของเรา มันอยู่ที่อำนาจวาสนาของจิตแต่ละดวงนะ ถ้าจิตแต่ละดวงได้สร้างบุญญาธิการมา จิตก็คະนอง เวลาจิตมันจะสงบลงไป คุณิ ขณะที่มันสงบ ให้ดึงกลับเข้ามา มันลงถึงบาดาลยังได้เลย ถ้าเวลาสงบขึ้นมา มันจะหลุดขึ้นไปเดินจงกรมบนอากาศ เห็นจิตเรานี้ขึ้นไปนั่งสมาธิอยู่บนก้อนเมฆ

ถ้าจิตมันมีฤทธิ์มีเดชของมัน จิตมันก็กระนองของมัน จิตที่มันได้สร้างบุญญาธิการมาในสถานะแบบนั้น เราก็ตั้งสติไว้ ไปอยู่บนก้อนเมฆ เราก็ไปอยู่กับจิตบนก้อนเมฆนั้น แล้วค่อยๆ คืบกลับมา ค่อยๆ คืบกลับมา คืบกลับมาอยู่ที่เรา โดยที่ไม่ต้องตื่นตกใจ ถ้ามันกลับมา มันจะไปไหน เราฝึกมัน เรารักษาไว้ มันต้องรักษาไว้จนกว่ามันจะมาตั้งมันอยู่ที่กลางหัวอก ตั้งมันอยู่ที่จิตของเรา จิตนี้ตั้งมัน นี่คือการของมัน อาการที่แสดงออก เห็นไหม จิตเวลามันจะสงบขึ้นมา มันมีการแสดงอาการต่างๆ ของเขา โดยธรรมชาติของจิตนะ

แต่ถ้ามันเป็นความเห็นของอวิชา อวิชามันมีเป้าหมาย เวลาจิตลงเข้าไป ลงไปที่ไหน? ลงไปนรกอเวจี มันเป็นความสำคัญ มันไม่เป็นความจริง ถ้ามันเป็นความจริง มันต้องมีกำลังของมัน ถ้าจิตไม่มีกำลัง มันจะลงไปในนรกอเวจีได้อย่างไร ถ้าไม่มีกำลัง มันจะหลุดขึ้นไปบนก้อนเมฆบนท้องฟ้าได้อย่างไร แต่ถ้าเวลามันเป็นความมั่นหมาย พอจิตมันลงไป มันไปถึงฝั่งตะวันตก ไปถึงประเทศนั้นประเทศนี้ มันเป็นสมมุติทั้งนั้นนะ สิ่งที่เป็นสมมุติมันเกิดจากความสำคัญมั่นหมาย มันไม่เป็นความจริง มันก็เลยไม่มีกำลังขึ้นมา แล้วมันก็ไม่เป็นความจริงด้วย

แต่ถ้ามันเป็นความจริง ขณะที่กำหนดพุทโธๆ มันจะลงลึก มันจะลง อาการของใจนะ ถ้ามันตกลงนรกอเวจีไป มันวูบไปเลย แต่ถ้ามันเป็นอาการของใจที่มันจะเข้าสมาธิ มันไม่เป็นเช่นนั้น มันวัดขนาดไหน มันจะลงขนาดไหน สติเราตามไปตลอด สติอยู่กับเรานี่ สิ่งที่มันเป็นไปก็ให้มันเป็นไป มันไม่ไปไหนหรอก มันเกิดจากใจแล้วมันก็จะเข้ามาที่ใจนี่

ถ้าอาการมันจะพองขยายส่วนขนาดไหน นั่นเป็นอาการของใจ มันจะเกิดวิตก วิจารณ์ ปีติ สุข เอกัคคตารมณ์ ขณะที่เกิดปีติ เห็นไหม วิตก วิจารณ์ อาการของสมาธิ อาการของจิตที่มันจะเข้าไปเป็นกำลังของจิต มันจะมีอาการของมัน ไม่ใช่อยู่เฉยๆ แล้วจะเป็นสมาธิ มันไม่ใช่ฝ่ามือนี้ พลิกจากหน้ามือเป็นหลังมือ ถ้าฝ่ามือพลิกจากหน้ามือเป็นหลังมือ มันก็จับไข่มุข แล้วมือก็คือมือ หน้ามือนี่ทำงานได้ แล้วหลังมือมันทำงานอะไรได้ไหม

จิตก็เหมือนกัน ในเมื่อมันเป็นความรู้สึกรู้สึกของเรา มันเป็นโลกียะ มันเป็นสามัญญสำนึก มันเป็นความรู้สึกรู้สึกของจิตเรา ถ้าเป็นสามัญญสำนึกของจิตเรา เราก็ตรึกในธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราก็คิด เราก็จินตนาการกัน เห็นไหม เวลาจิตมันสงบเข้ามา มันจะเห็นอาการต่างๆ อาการอย่างไรก็แล้วแต่ สิ่งนี้มันเป็นเรื่องพื้นฐาน มันเป็นเรื่องของจิตที่มันเป็นความมหัศจรรย์

จิตนี้มันมหัศจรรย์อยู่แล้ว ไม่ต้องเป็นสิ่งที่ใครมันก็คาดหมาย มันก็สร้างภาพของมันขึ้นมาได้ แต่เพราะเรามีสติ เรามีสัมปชัญญะ พอมีสิ่งที่เกิดมา เราถึงบอกว่าสิ่งนี้ไม่ควรคิดขึ้นมา สิ่งนี้ไม่เป็นประโยชน์อะไรกับเรา เราก็เลยเป็นจิตปกติ ถ้าจิตคนที่ผิดปกติ มันปล่อยไปนะ มันพุดคุยกับเทวดา อินทร์ พรหมของเขาโดยความผิดปกติ

แต่ถ้ามันเป็นจิตที่เขาได้สร้างบุญญาธิการมา เขามีอำนาจวาสนาของเขา เขาเห็นของเขาได้ ถ้ามีสติสัมปชัญญะ เขาก็ไม่ตื่นเต้นอะไรใช่ไหม สิ่งที่ไม่ตื่นเต้น แต่มันไปยึดมัน ยึดว่าสิ่งนี้เรารู้ว่า สิ่งนี้เป็นคุณธรรม สิ่งที่ว่าเป็นอย่างคุณธรรม มันเป็นคนคุณธรรมที่ไหน มันไม่เข้าอริยสัจเลย มันไม่เข้าถึง สัจจะความจริง

ถ้ามันเข้าถึงสัจจะความจริง เห็นใหม่ เจโตวิมุตติ อาศัยพื้นฐานของจิตเป็นกำลัง ถ้าอาศัย จิตเป็นกำลัง กำหนดสมาธิเข้ามา ปล่อยจิตเข้ามา มันจะมีการรับรู้ มีการออกรู้ต่างๆ เราต้องมีครูบา อาจารย์คอยชี้แนะ ถ้าไม่มีครูบาอาจารย์คอยชี้แนะ เราต้องตรวจสอบ ตรวจสอบว่าสิ่งนี้มันออกไป แล้ว สิ่งที่เกิดขึ้นมา สิ่งที่เราไปรู้ไปเห็น มันเป็นประโยชน์กับเราไหม สิ่งที่เราไปรู้ไปเห็นนี้มันเป็น อะไร? มันเป็นอนิจจังทั้งนั้นนะ เห็นใหม่ ทั้งที่รู้จริงมันก็เป็นอนิจจัง

สรรพสิ่งในโลกนี้ สัตว์โลกทุกตัวเกิดมาแล้วต้องตายหมด สัตว์โลกที่เกิดมามีความตาย เป็นที่สุด มันต้องเป็นไปตามการเกิดและการตาย สิ่งนี้ไม่มีประโยชน์กับสิ่งใดๆ เลย ถ้ามันไม่เป็น ประโยชน์กับสิ่งใด แล้วเราไปติดสิ่งนั้น มันจะเสียเวลาของเรา

เราประพฤติปฏิบัติเพื่อใคร เราประพฤติปฏิบัติเพื่อบูชากิเลสหรือ ถ้าเราประพฤติปฏิบัติ เพื่อบูชากิเลส เราจะไม่ได้สิ่งใดๆ เลย เราจะได้ความรู้แค่ที่กิเลสมันหลอกให้เรารู้แค่นี้ รู้ว่าสิ่งนี้เรารู้เราเห็นอย่างนั้น สิ่งนี้เป็นสภาวะธรรม...สภาวะธรรมมันเป็นธรรมต่างหาก มันเป็นธรรมนะ มัน เป็นอกุศลธรรมเพราะอะไร เพราะมันหลอกใจ

ถ้าความรู้มันหลอกเราแล้ว จิตมันถึงไม่ลงตั้งมัน ถ้าจิตไม่ลงตั้งมัน จิตมันไม่มีกำลัง เห็น ใหม่ ถ้าสิ่งใดจะเกิดขึ้นมา สิ่งนี้มันเป็นเครื่องตรวจสอบว่ามันเป็นความจริงไหม มันไม่เป็นความจริงหรือ ไม่ใช่ความจริงแน่นอน เพราะมันไม่เป็นมรรค ถ้ามันเป็นมรรค มรรคมันคืออะไร

เราเกิดมา เรามีศรัทธามีความเชื่อ เราอยากออกประพฤติปฏิบัติ นี่คือศรัทธา นี่คือการ เริ่มต้นของเรา ถ้าจะเริ่มต้นของเรา เราต้องตั้งสติให้ดีแล้วย้อนกลับเข้ามา ย้อนกลับเข้ามา สิ่งที่เรา

ที่เห็นนั้นไม่มีประโยชน์กับสิ่งใดๆ ทั้งสิ้น สิ่งที่เราเห็นนี้ มันเป็นเรื่องของสัจจะความจริง มันมีอยู่อย่างนั้นจริงๆ วัฏฏะเป็นอย่างนั้น

แล้วเราก็เกิดมาในวัฏฏะคนหนึ่ง เราก็เกิดมาเป็นมนุษย์คนหนึ่ง เราบวชมาเป็นภิกษุองค์หนึ่งที่จะต่อสู้กับกิเลส แล้วจะให้สิ่งที่เป็นพื้นฐานของสังคมของวัฏฏะนี้มาหลอกเราทำไม เราจะออกไปสู่วัฏฏะ เราจะออกจากอำนาจของมัน ถ้าเราจะออกจากอำนาจของมัน เราจะเอาอะไรไปต่อสู้กับมัน ถ้าเราจะต่อสู้ ก็ต้องเอาจิตของเราไปต่อสู้ เอาตัวปฏิสนธิจิต เอาตัวจิตที่มันเกิดมันตาย จิตที่มันเกิดมาเป็นเรา สิ่งนี้เพราะอวิชชาครอบงำมัน มันถึงต้องมาเกิดมาตายอยู่ที่นี้

แล้วเพราะได้สร้างบุญญาธิการของเราขึ้นมา เราถึงเชื่อมั่นในธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราเชื่อมั่นแล้วเรามีครูบาอาจารย์ของเราเป็นผู้ชี้แนะ ครูบาอาจารย์ของเราตรวจสอบขึ้นมา แล้ววางธรรมและวินัย วางข้อปฏิบัติไว้ให้เราทำตาม สิ่งที่เราทำตามนี้ ถ้าเราเชื่อมั่นแล้ว เราก็ต้องพยายามปฏิบัติขึ้นมาให้มันเป็นข้อเท็จจริง ให้มันเป็นความจริง ถ้าเป็นความจริง ถ้ามันจะตั้งสติ ก็ตั้งสติจริงๆ อย่าตั้งครึ่งๆ กลางๆ

ใจว่าตั้งสตินะ กิเลสมันเอาไปกินครึ่งหนึ่งแล้ว “นี่คือสติ” คำว่า “นี่คือ” มันก็เอาไปแล้วครึ่งหนึ่ง เห็นไหม ถ้าเป็นสติที่ตั้งสติเต็มร้อย นี่สติเป็นอย่างนี้ คำบริกรรมเป็นอย่างนี้ คำบริกรรมก็ได้ อานาปานสติก็ได้ กำหนดสิ่งใดก็ได้ เพราะถ้าเราทำให้มันสงบเข้ามา เน้นจำเป็นว่าต้องจิตสงบเข้ามาก่อน ถ้าจิตมันสงบเข้ามาแล้ว แล้วยังต้องมีสติสัมปชัญญะ ต้องมีสติควบคุมด้วย รักษาให้สงบบ่อยครั้งเข้า

วิธีการทำจิตให้สงบ เห็นไหม รูป รส กลิ่น เสียง เป็นบ่วงของมาร เป็นพวงดอกไม้แห่งมาร มันเร้า มันกระตุ้นให้สิ่งนี้ออกไป เราก็ตั้งสติของเรา ถ้ามันเร้าออกไป เราก็กำหนดพุทโธๆ บ่อยครั้งเข้า มันสงบได้จริง ถ้ามันสงบได้จริง ทำให้สงบบ่อยครั้งเข้า จนเห็นโทษของมัน ถ้าเห็นโทษของมัน เพราะเราเห็นโทษของมัน เราควบคุมของเราเข้ามา

นี่พิจารณาให้ออกรู้ในกาย คุณิ กายนอก กายใน ถ้ากายนอก ผลของมันคือสมณะ กายนอกก็รูป รส กลิ่น เสียงนี่ไง ถ้ายังเห็นเป็นกายนอก รูป รส กลิ่น เสียง จิตมันฟุ้งซ่านเพราะเหตุนี้แหละ จิตนี้ทั้งๆ ที่ความจริงมันฟุ้งซ่านไปจากเรา ฟุ้งซ่านไปจากจิตของเราแน่แท้ แต่จิตของเรา ทุกคนจะไม่เห็นตัวเอง ทุกคนจะเห็นรูป รสตรงข้าม ถ้าเห็นรูป รสตรงข้าม มันก็ว่ารูป รสตรงข้ามนั้นเป็นสิ่งที่เราปรารถนา เป็นสิ่งที่เราพอใจ ถ้าเป็นสิ่งที่เราปรารถนา เป็นสิ่งที่เราพอใจ มันก็กังวล สิ่งที่

กวนใจ นี่มันฟุ้งซ่านในเรื่องหยาบๆ นะ ความฟุ้งซ่านของใจ มันฟุ้งซ่าน แล้วเราตั้งสติของเรา เพราะเราอยากจะทำประพฤติกปฏิบัติ

โดยพื้นฐาน เจโตวิมุตตินี้ต้องทำจิตสงบเข้ามา ถ้าจิตสงบมันสงบเข้ามา แต่ที่มันไม่สงบ พอไม่สงบเข้ามา มันก็ไม่มีฐาน พอไม่มีฐาน การทำงานของเราก็ดลุ่มลุกคลุกคลาน พอลุ่มลุกคลุกคลานขึ้นมา เราก็อ่อนนั้นโทษนี่ไปเรื่อย ความโทษของเรา แต่เราไม่มีครูบาอาจารย์คอยตอกย้ำว่า มันต้องเดินอย่างนี้ มันต้องทำให้สงบเข้ามา

แล้วคำว่าโทษนั้นโทษนี่ คือเราโทษนะ แต่เวลาเป็นกิเลส กิเลสมันไม่ใช่โทษ มันอาศัยสิ่งที่ว่ามันเป็นกิเลส มันเป็นเชื้อใจ มันตอบสนองรูปตรงข้ามที่มันพอใจ สิ่งที่เป็นรูปตรงข้ามที่มันพอใจคือรูป รส กลิ่น เสียง แต่รูป รส กลิ่น เสียงนี้ เรากำหนดพุทโธเข้ามา จนมันสงบเข้ามา จนเห็นโทษของมัน เห็นโทษของมันว่า เพราะเราไปคิดเอง เราผลอเอง เราไม่มีปัญญาเอง

ถ้ามันจะมีปัญญา นี่สงบเข้ามา พอมันสงบเป็นขณิกะ อุปจาระ นี่มันจะเห็นสภาวะแบบนั้น ถ้าเห็นสภาวะแบบนั้น เราก็อธิบายให้มันเห็นโทษใจ ถ้าเห็นโทษขึ้นมาบ่อยครั้งเข้า บ่อยครั้งเข้า สมาธิจะรักษาได้อย่างนี้ไง สมาธินี้เราจะรักษาได้เพราะความมีสติของเรา เพราะการรักษาของเรา ถ้าจิตเรารักษาของเราขึ้นมา เราไม่ส่งให้มันเห็นไปตามนิมิตต่างๆ

นิมิตนั้นมันเป็นเครื่องหมายบอก แล้วนิมิตนี้มันก็อยู่ที่ว่า ของใครมีหรือไม่มี ถ้าไม่มีนิมิตไม่มีนะ ขอให้มันสงบเข้ามาเถิด เพราะในการทำเจโตวิมุตตินี้มันก็มีหยาบ มีกลาง มีละเอียด เพราะเจโตวิมุตตินี้ พอเราพิจารณาเข้าไปแล้วด้วยกำลังของสมาธินี้ มันฆ่ากิเลสได้ มันทำลายกิเลสได้ แต่ที่ทำลายกิเลสได้แล้วไม่ได้มีกำลัง ไม่ได้มีอภิญญาเลยก็มี

ถ้ามีอภิญญานะ ขณะทีลง ขณะที่เป็นมันต่างกัน ขณะทีลง ขณะที่เป็นนะ ถ้ามันมีกำลัง มีอำนาจวาสนา ขณะจิตมันจะใหญ่มาก ขณะที่จิตมันสงบเข้ามา มันจะรับรู้สิ่งต่างๆ มาก เห็นใหม่ มีเทวดา อินทร์ พรหมมากอยบรูชา ขณะที่เราประพฤติปฏิบัติแห่งแสงขนาดไหน ไม่ใช่ว่าสุขขวิปัสสโกนี่แห่งแสง เติวิชโซ พระอรหันต์ที่ใช้เจโตวิมุตติจะมีกำลังมาก จะมีความรู้มาก จะมีอำนาจวาสนาเห็นใหม่

ในสมัยพุทธกาล เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้เอดทักกะ พระโมคคัลลานะเป็น ผู้ที่มีฤทธิ์ พระอนุรุทธะเป็นผู้รู้วาระจิต พวกนี้คือเจโตวิมุตติทั้งหมด แต่กำลังของแต่ละองค์ก็ไม่ เหมือนกัน

นี่ก็เหมือนกัน ในการประพฤติปฏิบัติของเรา เราประพฤติปฏิบัติเข้าไป มันจะไม่เหมือน อย่างนั้นหรือ ถ้ามันไม่เหมือนอย่างนั้น เพียงแต่ทำให้มันตรงกับจริตของตัว คือเจโตวิมุตติต้อง อาศัยสมาธิเป็นตัวนำ พอสมาธิเป็นตัวนำ กำลังของสมาธิไง

พอกำลังของสมาธิมันเห็นกาย ภายจากภายนอก เห็นกายข้างนอก ถ้ามันหดตัวเข้ามา เห็น ไหม เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ มันเป็นได้ทั้งสมณะและวิปัสสนา ถ้าเป็นขณะที่จิตมันยังไม่ตั้งมั่น เราอาศัยพิจารณาฝึกฝนให้เห็นโทษว่า จิตนี้มันเซ่อ จิตนี้มันไม่เข้าใจ มันถึงออกไปรับรู้สิ่งต่างๆ ภายนอก

โลกนี้มีเพราะมีเรา ขณะที่ทำความสงบของใจนี้ ไม่ต้องคิดว่าโลกหรือสิ่งต่างๆ จะเป็น อย่างไรเลย หน้าที่ของเราคือกำหนดพุทโธคำเดียว หน้าที่ของเราคือกำหนดลมหายใจอย่างเดียว โลกนี้จะมีอะไรก็เรื่องของเขา สติกับสัมปชัญญะมีเท่านี้ การทำงาน ทำเท่านี้ เคนจกรรมอยู่เท่านี้ นั่งสมาธิอยู่เท่านี้ โลกนี้จะพลิกคว่ำขนาดไหน เขาจะเกิดจลาจลขนาดไหน มันก็เรื่องของเขา โลกนี้ เป็นอย่างนั้นเท่านั้น เราจะไปรับรู้อะไร เราจะไปช่วยเหลืออะไรเขาได้

เพราะเราอยู่ในป่าในเขา เราประพฤติกองเราอยู่ในกุฎิของเรา เราทำอยู่ของเราคนเดียว เรา จะต้องเอาใจของเราอยู่ให้ได้ จะไม่ยอมรับรู้สิ่งต่างๆ เลย นี่ทำอย่างนี้เพื่อไม่ให้กิเลสมีข้ออ้างว่าจะ เป็นอย่างนั้น จะเป็นอย่างนี้ มันมีข้อ โต้แย้ง ถ้ามีข้อโต้แย้ง มันจะทำให้ความเป็นไปของจิตนี้มันไม่ มั่นคง เราต้องมีสติยับยั้งอย่างนี้

ถ้าเวลาปัญญามันเกิด สิ่งนี้เราก็ใช้ปัญญาเป็นการทดสอบ ทดสอบจนจิตมันสงบเข้ามา บ่อยครั้งเข้า บ่อยครั้งเข้า ถ้ามีอำนาจวาสนาอย่างที่ว่า มันจะเห็นนิมิต เห็นอะไรต่างๆ เราก็ไม่ตาม ไป ไม่ตามไป เว้นไว้แต่เห็นกาย เห็นกาย มันก็มีการฝึกซ้อมมีการฝึกฝน ฝึกฝนจนจิตมันสงบ มัน ตั้งมั่น แล้วน้อมไปเห็น เห็นไหม เห็นกาย เวทนา จิต ธรรม วิปัสสนาเกิดตรงนี้

ถ้าวิปัสสนาเกิดตรงนี้ ถ้าเกิดเห็นกายแล้วมันจับไว้ไม่ได้ เพราะเห็นกายโดยความเป็นจริง ครั้งแรกมันจะตื่นตื่น มันจะเหมือนเราเจอขุมทรัพย์ คนเจอขุมทรัพย์นะ คุณิ เราไม่มีสิ่งต่างๆ เลย

แล้วเงินมาถึงก็วางอยู่บนมือเรา เราจะบริหารมันอย่างไร จิตก็เหมือนกัน เวลาเห็นสิ่งต่างๆ มันจะ ตื่นเต้น ถ้ามันหลุดไป เราก็กลับมาพุทโธ กลับมาตั้งสมาธิใหม่ แล้วน้อมไปเห็นกาย เห็นกายแล้วตั้ง ให้ได้ ถ้าตั้งกายได้ วิปัสสนาเกิดตรงนี้ไง

ทุกข์ เหตุให้เกิดทุกข์ ทุกข์ดับ วิธีการดับทุกข์ ทุกข์เกิดเกิดเพราะอะไร? เกิดเพราะเราไม่รู้ สิ่งต่างๆ เลย เพราะเราไม่รู้สิ่งต่างๆ มันถึงเกิดสมุทัย สมุทัยก็คือตัวสออดตัวแทรก แทรกว่า “นั่นเป็น เรา สรรพสิ่งต่างๆ เป็นเรา เราก็คือเรา ปฏิบัตินี่ก็เป็นเรา”...สิ่งนี้มันไม่มีอะไรเป็นเราเลย โดย ข้อเท็จจริง ไม่มีสิ่งใดๆ เป็นเราเลย แล้วไม่เคยเห็นทุกข์ ไม่เคยเห็นสิ่งต่างๆ แต่พอไปเห็นกาย เรา ตั้งสติ ถ้าเป็นกำลังของสมาธินะ มันเห็นสภาวะแบบนั้น แล้วปัญญามันเกิดอย่างไร

ปัญญาเราแยกแยะ คำว่า “แยกแยะ” เห็นไหม ราพึงให้แปรสภาพ บางทีมันจะเน่ามันจะ เปื่อยไป ตั้งแต่เห็นซากศพ คำว่า “ซากศพ” มันคือซากจากภายนอก แต่ขณะที่เราเห็นซากศพ ถ้าจิต มันเป็นสมาธินะ เจโตวิมุตติ มันเกิดจากจิต มันเห็นจากกรรม มันเป็นสภาวะกรรม มันเป็นสภาวะ วิปัสสนา ไม่ใช่ซากศพจากภายนอก

ซากศพจากภายนอก คูสิ ถ้าเราไปดูรูปหรือไปดูซากศพจริงๆ โดยตาเนื้อของเราที่เราไปดู นั้น มันคือซากศพนะ แล้วมันเน่ามันเปื่อย แต่มันไม่เกี่ยวอะไรกับเราเลย แต่ถ้ามันเป็นซากศพจาก ภายใน เวลามันเกิดจากภายใน จิตมันเห็นใช่ไหม จิตมีกำลังใช่ไหม จิตนี้ใช้ปัญญาราพึงให้มันแปร สภาพนะ มันจะเริ่มหลุด สิ่งต่างๆ มันจะหลุด มันจะแปรสภาพไป จนเนื้อเน่าไป หลุดไป จนผม ขน เล็บ ฟัน หนัง หลุดไปๆ จนไม่มีนะ ไม่มี อะไรคือไม่มีละ เห็นไหม ปัญญามันเกิดอย่างนี้ แล้วเป็น อย่างนี้หรือ พอเป็นอย่างนี้ แล้วถ้าให้เกิดขึ้นมาใหม่นะ มันก็จะเริ่มรวมตัวขึ้นมาใหม่เป็นซากศพ อีก ถ้ากำลังมันดีมันเป็นอย่างนี้นะ มันเป็นไตรลักษณ์ มันเป็นสภาวะของมัน นี่ปัญญามันเกิดอย่าง นี้ ปัญญามันใคร่ครวญอย่างนี้

แล้วทำบ่อยครั้งเข้า พอพิจารณาไป มันปล่อยทีหนึ่ง การปล่อยทีหนึ่ง เวลาปล่อย มันจะมี ความว่างทีหนึ่ง มันเป็นจากใจใจ มันเป็นจากกำลังของใจกำลังของจิต ถ้าจิตมันสงบเข้ามา สิ้น สมาธิ ปัญญา ปัญญามันเกิดขึ้นมาพร้อมกับสมาธิ ปัญญามันเกิดขึ้นมาพร้อมกับความเป็นไปของ จิตที่ตั้งมั่น

ถ้าจิตไม่ตั้งมั่นนะ เวลาพิจารณาเข้าไปนี้มันจะจับต้องสิ่งใดไม่ได้เลย เห็นสภาวะต่างๆ แล้ว มันก็ล้มลุกคลุกคลาน สิ่งที่ล้มลุกคลุกคลาน ต้องปล่อยสิ่งนั้น แล้วกลับมาพุทโธๆ เอาให้จิตมัน

ตั้งมั่นให้ได้ ถ้าจิตมันตั้งมั่นขึ้นมาแล้วน้อมไป วิปัสสนาไป ถ้าเป็นตทั้งคพหวน การปล่อยชั่วคราว มันก็มีความสุขนะ

คุณิ จิตสงบก็มีความสุขอย่างหนึ่ง จิตสงบนะ ถ้าจิตสงบแล้วกิเลสมันพาออกฐูรกายนอก สิ่งที่เขารับรู้กัน “รู้อะไรนั่น รู้อะไรนี่” รู้อะไรนั่นก็ถึงเลสงสัยนะ ถ้าไม่ถึงเลสงสัย ทำไมถามครูบาอาจารย์ละ “ไอนั่นถูกต้องไหม เห็นอย่างนี้มันจริงไหม”...จริงหรือไม่จริงมันเรื่องอะไรของเรา มันไม่ใช่เรื่องอะไรของเราเลย แล้วรู้อะไรไม่รู้จริง

แต่ถ้าเป็นตทั้งคพหวนนะ เราเห็นของเรา เราฐูรของเรา แล้วมันสะท้อนกิเลสของเรา เวลา มันปล่อยวางนะ มันปล่อย ปล่อยขนาดไหน เดี๋ยวนะ เวลาเราลุกจากสมาธิขึ้นมามันจะมีความสุขนะ ความสุขอย่างนี้มันต้องมีใครมาบอกเรา ความสุขของเราที่มันต้องมีใครบอก เราจำเป็นต้องถามใครอีกไหมว่านี่คือความสุขไหม นี่เราไม่ต้องถามใครเลย มันไม่ต้องถามว่านี่เป็นความสุขไหม ความสุขอย่างนี้มันเกิดเป็นสันทิฐฐิโก นี่ขนาดตทั้งคพหวนนะ ไม่ใช่สมุจเฉตพหวน

ถ้าสมุจเฉตพหวนนะ เราต้องพิจารณาซ้ำๆ ถ้าพิจารณาเวทนาที่เป็นเวทนา พิจารณากายก็เป็นกาย นี่กายเป็นเราไหม มันเสื่อมสภาพไป มันปล่อยไป ถ้าจิตมันรวมตัว มันจะหลุดออกไป มันปล่อยนะ กายเป็นกาย จิตเป็นจิต ทุกข์เป็นทุกข์ กายนี้แยกออกไป จิตนี้แยกออกไป ทุกข์นี้แยกออกไป คำว่าจิตแยกออกไป แล้วมันรวมลง รวมลงไป จิตรวมลงไปลึกมาก

เวลาจิตมันลงสมาธิ เห็นไหม อปปนาสมาธิ พุทโธๆ ความเป็นสมาธิอย่างนี้มันก็ลึกถึง ซับซ้อนอยู่แล้ว ขณิกสมาธิ อุปะจารสมาธิ อปปนาสมาธิ เวลาจิตมันลง สมาธิก็คือสมาธิ สมาธิคือความตั้งมั่นของใจ ถ้าใจมันตั้งมั่น ความสุขอย่างนี้มันก็รับรู้อยู่แล้ว แต่ถ้าเวลาเราน้อมไปพิจารณา กาย เวลาตทั้งคพหวนหนหนึ่ง มันก็ปล่อยวางหนหนึ่งๆ ปล่อยวางหมายถึงว่า เราปล่อยวาง แต่ไม่มีผลตอบรับไม่มีขณะจิตที่มันเป็นไป

ขณะที่เราพิจารณาบ่อยครั้งเข้า จนกายมันแยกออกไปกายเป็นกาย จิตเป็นจิต ทุกข์เป็นทุกข์ มันปล่อยวางหมด ต่างอันต่างจริงนะ สิ่งต่างๆ ที่เป็นสมมุติเป็นอนิจจัง ขณะที่จิตมันเห็นจริง มรรคญาณมันรวมตัว เห็นไหม ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค...ทุกข์ เหตุให้เกิดทุกข์ นิโรธคือความดับทุกข์ วิธีการดับทุกข์คือมรรค มรรคมันรวมตัว มันปล่อย พอมันปล่อย กายเป็นกาย จิตเป็นจิต ทุกข์เป็นทุกข์ นี่มันปล่อย แล้วความรู้ันหนึ่งที่ยังไม่ใช่อัจฉิต มันปล่อยทั้งหมดเลย มันขาดออกไป นี่

เจโตวิมุตติมันลึกลับมาก มันมีความสุขของมันมาก สิ่งมันเกิดขึ้นมาในหัวใจ สิ่งมันก็ประทับใจของเรา นี่ก็ขั้นตอนหนึ่งของเจโตวิมุตติ

แล้วพอออกมา พอวิปัสสนาผ่านไป สิ่งมันเป็นอฐานะ มันจะเสื่อมสภาพอย่างนี้ไปไม่ได้เลย มันจะอยู่ในหัวใจอย่างนั้น มันจะทำให้ใจดวงนี้มันคงมาก ใจดวงนี้จะมีคามมั่นคงเพราะอะไร เพราะมันไม่ล่งเลสงสัยในธรรม ไม่มีความล่งเลสงสัย ไม่สัลลพตปรามาสมันจะมีความจริงจังของใจดวงนี้ ใจดวงนี้มันเป็นสงฆ์แท้ๆ แล้วมันเป็นสงฆ์แท้ๆ ขึ้นมา แต่ก็ยังมีกิเลสอย่างละเอียด นี่ต้องทำความสงบของใจเข้าไปอีก

ขณะที่ทำความสงบของใจเข้าไป คุณสิ เราอยู่ในหมู่คณะเราอยู่ในวงปฏิบัติ มันก็มีการกระทบกระทั่ง มันก็มีสิ่งต่างๆ สิ่งมันจะต้องเก็บประโยชน์นะ เก็บประโยชน์ว่าเวลาที่มีการกระทบขึ้นมาคุณสิว่าใจเรากลับใหม่ ใจเรารับรู้สิ่งนี้ใหม่ ถ้ากระทบสิ่งนี้แล้ว แต่เดิมนี่สติเราจะเป็นอย่างนี้ใหม่ แต่เดิมนี่สติของเรา เวลามันกระทบกัน มันไม่มีการควบคุม มันควบคุมไม่ได้ บุณจะควบคุมไม่ได้ ตั้งสติไว้ขนาดไหน พยายามยับยั้งไว้ มันก็กดไว้ในหัวใจ

แต่ถ้าเวลามันสมุจเฉทปหานไปแล้ว มันพร้อมเสมอ สติมันสมบูรณ์ สมบูรณ์ในขณะที่อยู่ในปัจจุบัน แต่สิ่งที่ละเอียดกว่านั้น เวลากระทบกระเทือนกัน มันจะเก็บไปอุ่นกิน มันเก็บไปอุ่นกิน ในความคิด ในความรู้สึกอย่างนี้ เราก็เทียบเคียงจากสิ่งนี้ได้ ในการประพฤติปฏิบัติ เราก็ต้องตั้งสติของเรา นี่ดำรงชีวิตของเราเพื่อการสืบต่อ เพื่อเราจะพัฒนาจิตของเราขึ้นไป เรากำหนดพุทโธฯ เข้ามากำหนดพุทโธ เพราะมันมีคำบริกรรม เพราะเราเคยใช้อย่างนี้ มันเป็นประสบการณ์มาแล้ว การประพฤติปฏิบัติที่เราได้ก้าวเดินมาแล้ว

ทำจิตให้มันสงบเข้าไป แล้วน้อมไปที่กาย สิ่งมันจะจับต้องได้เลย กายนอก! กายนอกในขั้นของสมณะ กายนอกคือเราเห็นกายจากข้างนอก กายในคือกายของเรา ในขั้นของวิปัสสนา “กายนอก” กายนอกนี้มันเป็นกายอย่างหยาบ กายเราแท้ๆ นี่แหละกายอย่างหยาบ แล้วกายอย่างละเอียดละ

กายอย่างกลาง กายอย่างละเอียด เห็นใหม่ การวิปัสสนากายไป เราจับสวขึ้นไปที่ขั้นของรูปกับนาม พอมันเป็นรูป เรื่องของกายนี้มันเป็นรูป มันเป็นที่จับต้องได้ แล้วสิ่งที่จับต้องได้นี้มันเป็นวิปัสสนาขึ้นมา เพราะเรามีจิตที่ตั้งมั่น จิตที่ตั้งมั่นนี้มันน้อมออกมาจากรูปของเราด้วยปัญญาญาณ รูปสัจจะความจริง รูปนี้

กายกับจิตอยู่ด้วยกัน แต่มันไม่เคยวิปัสสนากัน มันไม่เคยทำงานให้เป็นประโยชน์ขึ้นมาเลย แต่พอจิตมันสงบเข้ามา จิตของเราเอง เราก็พิจารณาในร่างกายของเราเอง ร่างกายที่เห็นจากตาของใจ ไม่ใช่ร่างกายที่เราใช้ปัญญา ที่เราใช้ความตรึกอย่างนี้

ถ้าใช้การตรึกปัญญาอย่างที่เป็นปัญญาวิมุตตินั้นอีกเรื่องหนึ่ง แต่ถ้าเราเป็นเจโตวิมุตติ เราจะต้องทำให้จิตมันสงบเข้ามา มันเป็นการที่วาระหว่างกายกับจิตมันได้ชักพอกัน ได้ชักพอกันเพราะอะไร เพราะเราเกิดมา จิตนี้ ปฏิสนธิจิตเกิดในครรภ์ของมารดาก็ได้ร่างกายนี้มา แล้วเกิดร่างกายขึ้นมา เราก็ใช้ดำรงชีวิตของเราเป็นร่างกาย คนมีชีวิตอยู่ คนยังไม่ตาย จะศึกษาเล่าเรียนมาขนาดไหน มีวิชาชีพมาขนาดไหน ก็ประกอบสัมมาอาชีพะกันไป ถ้าออกมาบวชเป็นพระ ก็ประพฤติปฏิบัติไป ถ้าปฏิบัติยังไม่เข้าถึง มันก็ประพฤติปฏิบัติไป

ร่างกายกับจิตใจมันเป็นอันเดียวกัน กายกับจิต เวลาเสียใจ ทุกข์ใจ ดีใจ น้อยเนื้อต่ำใจ มันก็คือใจ ใจนี้มันอยู่ที่ไหน? ใจนี้ก็อยู่ในร่างกาย เพราะอะไร เพราะเวลาโกรธ เวลาหลง เวลาอะไรขึ้นมา จิตมันมีความรู้สึก มันไม่พอใจ มันก็ทำให้สะท้อนถึงร่างกาย ร่างกายจะสับสนผิดเล็ดต่างๆ มันสะท้อนกันไปหมด

แต่ถ้ามันเป็นธรรม เป็นธรรมเพราะอะไร เพราะจิตมันสงบเข้ามา มันเป็นเจโตวิมุตติ เพราะจิตมันสงบเข้ามาก่อน จิตมันมีกำลังของมันขึ้นมาก่อน แล้วจิตมันก็ใคร่ครวญร่างกายของตัวเองนี้ ใคร่ครวญร่างกายของตัวเอง จากกายหยาบๆ นี้ ใคร่ครวญจากอริยมรรค จากโสดาปัตติมรรค โสดาปัตติมรรคมันใคร่ครวญของมันขึ้นมา มันก็ปล่อยวางๆ ปล่อยวางเพราะอะไร เพราะมันเห็นอริยสัจใจ

ทุกข์ เหตุให้เกิดทุกข์ นิโรธคือการดับทุกข์ วิธีการดับทุกข์ที่มันทำถูกต้องตามมรรค โสดาปัตติมรรค โสดาปัตติผลตามความเป็นจริง ถ้าตามความจริงขึ้นมา เพราะกำลังของใจมันพัฒนาของมันไป แล้วมันทำไปเพราะมันเป็นมรรคสามัคคี ธรรมจักรมันหมุนเข้ามา ปัญญามันหมุนเข้ามา

ปัญญานะ! ปัญญาจากการใคร่ครวญ ปัญญาเกิดจากการไต่ถาม นิमितที่เกิดขึ้นมานี้ ที่เห็นร่างกายขึ้นมา นี้ สภาวะแบบนี้มันเป็นอย่างนี้ โน้มนำไปด้วย แล้วไต่ถามไปว่านี่คืออะไร นี่ความเป็นไปของอะไร นี่ร่างกายของเราหรือ ความเป็นไปอย่างนี้เป็นของเราหรือ เป็นจริงของเราหรือ กำหนดพุทโธๆ เข้าไป ถ้าใจมันสงบขึ้นมา มีกำลังขึ้นมา มันก็เป็นไปอย่างที่เราถามเราตอบขึ้นมา

จิตมันสงบเข้าไป แล้วจับสภาวะแบบนี้พิจารณาของมัน ไปมันจะคืนสู่สภาพเดิมของเขา กลายเป็นดิน น้ำ ลม ไฟ มันระเหยสู่สัจจะความจริงของเขา เราวิปัสสนากาย ถ้าขั้นต้น กายเป็นของเราเรายึดมันถือมันของเราว่าสิ่งนี้เป็นเราๆ เราก็ยึดกับมันตลอดไป แล้วถ้าเราวิปัสสนา สกิทาคามี จิตมันสงบเข้าไป มันจับกายได้ มันพิจารณาแยกแยะ พิจารณาเข้าไปด้วยจิตที่มีกำลัง เวลารำพึงไป ให้เป็นอย่างใดสมความปรารถนา สิ่งที่มีมันสมปรารถนา เห็นใหม่ นี้อธิษฐานบารมี

เราสร้างเป้าหมาย แล้วเราจะทำให้ถึงเป้าหมายนั้นสมความปรารถนา ก็รำพึงให้จิตมันแปรสภาพไป ความที่แปรสภาพไป ถ้ากำลังมันมี มันเริ่มทำลายตัวมันเอง เห็นสภาวะนี้มันคืนสู่สถานะเดิม พรึบ! เป็นน้ำ เป็นดิน เป็นลม เป็นไฟบ่อยเข้า เห็นบ่อยครั้งเข้า พิจารณาแยกแยะเข้า หลายนเข้า ชับซ้อนเข้า หมั่นคราดหมั่นไถ หมั่นฝึกซ้อมสติปัญญา เพราะอะไร เพราะมันโง่

อวิชชาคือความไม่รู้ คือความโง่ของเราเอง ทั้งๆ ที่จิตนี้มีกำลัง เพราะการฝึกฝนนี่คือการสอนจิต ให้จิตนี้ใช้กำลังของจิตนี้แล้วออกใคร่ครวญจากกายกับใจ กายกับใจจากภายนอก ปล่อยวางเข้ามาเป็นสัจจะความจริง วิปัสสนาเข้าไป กายกับใจระดับกลาง ความเป็นกลางระหว่างกายกับใจ วิปัสสนาบ่อยครั้งๆ สุดท้ายมันคืนสู่สภาพเดิมของเขาทุกทีๆ ถ้ากำลังมันมี

ถ้ากำลังมันไม่มี มันจะไม่กลับสู่สภาพเดิมของเขา มันจะยึดกันอยู่อย่างนั้น จนเราไม่มีกำลังการทำงาน การวิปัสสนานี้มันต้องลงทุนลงแรงนะ ทุนคือสมาธิ แรงก็คือปัญญา ยึดกัน ดึงกันไปดึงกันมา สิ่งที่ทำงา ดูเวลาเราทำอะไรแล้วไม่ได้ตั้งใจ เราขัดเคืองใจใหม่ แต่เนื้องานในหัวใจนะ ถ้ามันขัดเคืองใจ เราต้องปล่อยงานนั้น อย่าตามงานนั้นไป ถ้าตามงานนั้นไป มันก็จะดึงกัน ยึดกันอยู่อย่างนั้น เราก็จะเหนื่อย แล้วก็มีความท้อใจ

ต้องวาง วางแล้วกลับมาพุทโธ กลับมาอานาปานสติ กลับมาทำความสงบของใจ เพราะเจโตวิมุตตินี้อาศัยกำลังของใจเป็นตัวนำ อาศัยกำลังของใจนี้ออกหน้า ออกหน้าไปแล้วจับสิ่งนั้นได้ โดยเนื้อหาระ เพราะใจเรามันทุกข้ออยู่กับเรา ความรู้สึกของเรามันทุกข้ออยู่กับเรา แล้วเอาความทุกข้ออันนี้ให้มันสงบเข้ามา แล้วถ้ามันสงบเข้ามา มันก็มีความสุขในขั้นของสมาธิ ความสุขของขั้นปล่อยวาง ขั้นปล่อยวางนี้มันก็เป็นอนิจจัง

ถ้าเราวิปัสสนาเข้าไป จนเห็นสัจจะความจริง ตัวจิตนี้สำคัญมาก เพราะตัวจิตนี้เป็นตัวนำ เพราะมันเป็นกำลังของมัน แล้วเวลาทำความสะอาด เวลาวิปัสสนาไป ก็ตัวมันนี่แหละที่จะสะอาดขึ้นมา ถ้าปล่อยบ่อยครั้งเข้า ถึงที่สุด ขณะของจิตที่เป็นเจโตวิมุตติมันจะวิมุตติของมัน มันจะ

ทำลายของมัน มันจะรวมลง แล้วกายกับจิตแยกออกจากกันโดยสังจะความจริง สภาวะของกายนี้ มันจะแยกของมันออกไป จิตมันแยกออก รวมลงนะ นี่คือรวมใหญ่ โลกนี้ราบเป็นหน้ากลองเลย เหมือนหลวงปู่มั่นที่ว่า “เป็นเหมือนเรารวมใหญ่ที่ถ้ำสาริกา” นี่รวมใหญ่ ลึกมาก

จิตนี้ถ้ำรวมนะ ขณะที่ว่าเป็นเจโตวิมุตติ มันอยู่ที่อำนาจวาสนาของจิต ถ้าจิตได้สร้าง บุญญาธิการมา มาก มันจะรวมมากมันจะออกรู้ได้เห็นสิ่งต่างๆ โลกนี้ราบเป็นหน้ากลอง เห็นไปหมดรู้ไปหมด รู้จากข้างนอกนี่มันรู้ไปถึงว่าเขามาส่งเสริม เขามาอนุโมทนา

แต่รู้ของเรา รู้ของเราคือรู้อรียสัง ทุกข์ เหตุให้เกิดทุกข์ทุกข์ดับ วิธีการดับทุกข์ วิธีการดับทุกข์คืออรียสัง อรียสังมันกังวานในหัวใจแล้ว สิ่งนี้มันจะเป็นสังจะความจริง สิ่งนี้มันไม่มีการแปรสภาพ เป็นอฐานะ จิตที่มันเป็นอวิชา จิตที่มันจะต้องตั้งไปตามอำนาจของกิเลส กับจิตที่มันพ้นจากอำนาจของกิเลส มันเป็นขั้นตอนขั้นตอนหนึ่ง มันจะมีความมองจากถ้ำหาญในหัวใจมาก

ขณะที่รวมใหญ่อย่างนี้คือรวมใหญ่โดยอรียสัง แต่ถ้าเป็นรวมใหญ่ของครูบาอาจารย์ที่เทศนาว่าการ การรวมใหญ่โดยสมาธิรวมใหญ่ มันก็ลงสมาธิ อธิปนาสมาธิเขาก็ว่าเป็นการรวมใหญ่เหมือนกัน “รวมใหญ่ๆ” นี่มันคำพูดเหมือนกัน แต่ผลต่างกัน ถ้าไม่รู้จริงจะแยกความเป็นไปที่ว่า รวมใหญ่ของสมาธิกับรวมใหญ่ของขณะวิปัสสนาญาณ มันต่างกันได้อย่างไร มันต่างกัน ชื่อเหมือนกัน คำพูดเหมือนกัน แต่ผลไม่เหมือนกัน! ผลมันคนละเรื่องเลย

แล้วสุขมาก มีความสุขอย่างนี้ นี่ติดนะ พูดถึงว่า ถ้าเราไม่มีหลักมีเกณฑ์ มันก็เข้าใจว่าสิ่งนี้เป็นความสุข แล้ววิปัสสนาซ้าๆ เข้าไป มันลึกกลับ ผลของจิตที่มันอยู่กับเรา มันเป็นผลของเราแล้วนะ เวลาสัมผัสลูกคลุกคลาน เราก็สัมผัสลูกคลุกคลานมาตลอด ขณะที่มันเป็นจริง มันก็เป็นจริงตลอด แต่ ถ้าคนมีหลักมีเกณฑ์นะ “มรรค ๔ ผล ๔”

ถ้ามรรค ๔ ผล ๔ การออก วิธีการหามะ การเห็นกายนี้ ทั้งๆ ที่กายนี้มันอยู่กับเรา กายอย่างหายาบ กายอย่างกลาง กายอย่างละเอียด สิ่งที่เป็นกายอย่างละเอียดนี้ มันจะเห็นได้อย่างไร มันเหมือนกับ วิธีการขุดคุ้ยหากิเลส เวลาเราจะหากิเลสกันว่ากิเลสอยู่ที่ไหน กิเลสมันเป็นนามธรรม กิเลสมันเป็นความรู้สึก มันเป็นมาร พญามารที่อยู่หลังความคิด แล้วความคิด ความตริ๊ก ความไถ่ตรงของเรา มันก็โดนบังคับบัญชาโดยกิเลส

แล้วเราจะไปหาที่อยู่ของมันที่ไหน แล้วถ้าจิตมันว่าง มันปล่อย มันลึกลับมหัศจรรย์ ถ้าออก
รู้ต่างๆ ถ้าคิดนะ มันก็จะไปรู้สภาวะแบบนั้น เห็นภพ เห็นชาติ เห็นนิพพาน เป็นสภาวะแบบนั้น สิ่ง
ที่ว่านิพพานจะเป็นอย่างไร มันก็ไปสร้างภาพ ไปสร้างสถานะ มันก็คิดได้ เห็นใหม่ ไปคิดว่าเป็นคือ
นิพพานแล้ว สร้างวิมาน ถ้าวิมานมันก็มีสถานที่ตั้ง มันมีภพทั้งนั้นแหละ แต่ขณะที่มันคิดอย่างนั้น
มันหลงอย่างนั้น มันคิดอย่างนั้น เพราะอะไร

เพราะมันมีมารไง มันมีวิชา เราคือมาร วิชาอยู่กับเรา พระสกิทาคามีนี้แหละ มันก็มี
มารอย่างละเอียด มันอยู่กับเรา แล้วมันก็ครอบงำอย่างนั้น แล้วมันก็เชื่อไปอย่างนั้นนะ แต่ถ้าเรา
ตรวจสอบ ใช้ปัญญาใคร่ครวญ มันไม่เป็นอย่างนี้หรอก นิพพานของพระพุทธเจ้าไม่เป็นอย่างนี้
นิพพานของพระพุทธเจ้านะ มันสื่อความหมายกันไม่ได้ เป็นนิพพานที่เป็นสากล แต่นิพพานอย่าง
นี้คือนิพพานที่เราสร้าง เป็นนิมิต เป็นสถานที่ เป็นสิ่งต่างๆ นี้ เราสร้างทั้งนั้นละ

ถ้าเราสร้างทั้งนั้น แล้วมันเริ่มเอะใจ พอเริ่มเอะใจ มันก็เริ่มทำความสงบของใจเข้ามาอีก ถ้า
สงบ เห็นใหม่ คุณติ เราเห็นสิ่งต่างๆ ตา หู จมูก ลิ้นของเรา ถ้าไม่พิจารณา เราจะรับรู้รสได้ทั้งหมด จิตก็
เหมือนกัน จิตนี้ ถ้ามันออกรับรู้ นั่นละมันออกรับรู้รส ไม่ใช่ตัวของจิต ลิ้นของเรา ถ้ามีอาหารหรือ
มีรสชาติต่างๆ มากระทบถึงลิ้นของเรา เราจะรับรู้รส จิตที่มันจะมีกำลังของมัน ลิ้นถ้าไม่มีรสต่างๆ
เข้ามากระทบเลย ลิ้นก็คือลิ้น ถ้าลิ้นมันก็คือลิ้น มันก็เป็นตัวของมันเองใช่ไหม

จิตก็เหมือนกัน ถ้ามันออกรับรู้สิ่งต่างๆ นั่นละมันรู้แล้ว มันส่งออกแล้ว มันออกไปข้าง
นอก มันถึงต้องกลับมาพุทโธไง กลับมาพุทโธให้ลิ้นก็คือลิ้น หูก็คือหู ตาก็คือตา แล้วใจก็คือใจ
ต่างอันต่างจริง จิตก็พุทโธๆ เข้ามา ถ้ามันเป็นสมาธิขึ้นมา มันก็เป็นตัวมันเอง ถ้าเป็นตัวมันเอง
ขึ้นมา แล้วมันออกหา สิ่งนี้มันคว้าได้ยาก เพราะว่าอะไร เพราะว่ากำลังค้นหาจากภายนอกนั้นเขา
จ้วงน้กสืบ จ้างคนสืบได้ทั้งนั้น

แต่ถ้าการค้นหาจากภายใน จิตมันต้องค้นหาตัวของมันเองแล้วตัวของมันเอง มันก็มีวิชา
อยู่ในนั้น แล้วตัวของจิตจะค้นหาตัวของจิตนี้ มันลึกลับมาก แต่ถ้าเราตั้งสติ มันจะเป็นมหาสติแล้ว

คุณติ เวลาเขาเล่นฟุตบอลกัน ลูกโทษจังหวะสอง ฟรีคิกนี่เขาต้องเตะอย่างไร จากจุดโทษเขา
ต้องเตะอย่างไร จิตที่มันละเอียดเข้ามา กายกับจิตที่มันใกล้กันเข้ามานี้ มันถึงจะต้องระหว่างผู้รักษา
ประตูกับผู้ที่เตะ เห็นไหม แถ่จังหวะเดียว นี่ก็เหมือนกัน ความคิดมันละเอียดขึ้น มันสั้นขึ้น ช่วง

สายบังคับบัญชา ระหว่างจิตกับขันธ์ ขันธ์อย่างหยาบ ขันธ์อย่างกลาง ขันธ์อย่างละเอียด กายอย่างหยาบ กายอย่างกลาง กายอย่างละเอียด

อันนี้เราจะจับกายอย่างละเอียดแล้วนะ ระหว่างจิตกับกายที่มันกระทบกัน ระหว่างจิตกับกาย ระหว่างอวิชชากับความโลภ ความโกรธ ความหลง ตัวกามราคะ สิ่งที่เป็นกามราคะ มันละเอียดลึกซึ้งเข้ามา มันเป็นชั้นเป็นตอนเข้ามา เป็นชั้นเป็นตอนเข้ามา เพราะมันอยู่ที่ไหน สิ่งที่เป็นชั้นเป็นตอน มันก็อยู่ที่จิตนี้แหละ

จิตที่มันเป็นชั้นเป็นตอนเข้ามา แล้วถ้าเราจะเข้าไปจับสิ่งนี้มาดำเนินการ เราจะทำอย่างไร มันจะย้อนกลับเข้ามา มันถึงเป็นมหาสติ มันถึงเป็นมหาปัญญา มหาสติมหาปัญญาอย่างนี้ มันจะย้อนกลับเข้ามาจับตัวกายจากภายใน ถ้าตัวกายจากภายในอย่างนี้ ถ้าจับได้นะ มันจะสะเทือนเลื่อนลั่นในหัวใจ มันจะเห็นผลงานของการประพฤติปฏิบัติ

ถ้าจิตของเราไม่ได้จับต้องกายอันละเอียดนี้ แล้วเราจะเอาอะไรไปประพฤติปฏิบัติ เราจะเห็นทุกข์ เหตุให้เกิดทุกข์ ทุกข์ดับ นิโรธะนี้ทุกข์ดับ วิธีการดับทุกข์มันจะเกิดอย่างไร ชั้นของกามราคะ สิ่งทีละเอียดในหัวใจ กามฉันทะที่มันพอใจอยู่นี้ สิ่งนี้ทุกข์มันอยู่ที่ไหน เราก็ไปมองกันนะ เพราะอะไร เพราะเพศตรงข้ามสิ่งนั้นมันถึงเป็นกามราคะ กามราคะเกิด เพราะเราชอบใจเพศตรงข้ามต่างๆ นั่นมันเป็นเรื่องของโลกๆ

แต่ที่เป็นความเป็นไปของหัวใจนี้ ถ้าเป็นวิปัสสนากามราคะ พอมันเข้าไปถึงระหว่างจิตกับขันธ์ที่มันสัมผัสกัน จิตกับอสุภะในหัวใจ นั่นมันเป็นกามจากภายใน มันเป็นความคิด เป็นความรู้สึกจากหัวใจ มันเป็นกามทั้งนั้น กามอย่างนี้ถ้ามันย้อนกลับไปทีกายละเอียดได้ กายละเอียดอย่างนี้มันเป็นทีชุกชอน เห็นไหม ความโลภ ความโกรธ ความหลง มันอยู่ตรงนี้ ถ้ามันจับได้ มันสะเทือนเลื่อนลั่นกลางหัวใจ แล้ววิปัสสนาไปเป็นมหาสติ เหมือนน้ำป่า น้ำที่รุนแรงมาก น้ำไอ้ชะที่วิชชามันกดหัวใจให้อยู่ในอำนาจของมัน นี่เราอยู่ใต้อำนาจของพญามาร อยู่ใต้อำนาจของกามราคะนี้มากี่ภพกี่ชาติ

การเกิดและการตายนี้ เวลาจิตมันสงบเข้ามา แล้วย้อนอดีตชาติว่าอดีตชาติมันเป็นมาอย่างไร อดีตชาติมันก็เป็นสิ่งที่ปกปิดสิ่งนี้ไว้ อดีตชาติ สิ่งต่างๆ นี้เพราะเราสร้างคุณงามความดี เราเกิดตายๆ การเกิดและการตายนี้มันก็เป็นชาติชาติหนึ่ง ชาติชาติหนึ่งแล้วมันก็พัฒนาการ พระ

โพธิสัตว์เกิดตาย เกิดตายชาติหนึ่ง เพราะเราไม่เคยประพฤติปฏิบัติ เราไม่มีธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ภาพเทวิล ในสมัยพุทธกาล ที่เขาได้มานได้สมบัติกันอยู่ มันก็เป็นชาติหนึ่งๆ มาอย่างนี้ สิ่งที่เป็นชาติหนึ่งของเขามาแต่เราเกิดมาแล้วเรามีธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เรามีครูบาอาจารย์คอยชี้แนะ ถ้ามีคนชี้แนะ สิ่งที่เราพบเห็นเข้ามาเป็นความเห็นของภายใน มันไม่ใช่การย้อนอดีตชาติ มันเป็นการเห็นอริยสัจ มันเห็นทุกข์ เห็นเหตุให้เกิดทุกข์ ทุกข์ดับ วิธีการดับทุกข์ นี่อริยสัจมันเกิดตรงนี้ มันเกิดจากกำลังของใจ มันเกิดจากกำลังของมหาสติ มหาปัญญา มันจะมีกำลังของมัน ถ้ามีกำลังของมัน มันจับตรงนี้ได้ มันก็วิปัสสนาของมันไป

วิปัสสนานะ ตั้งขึ้นมา กิเลสมันจะลึกลับซับซ้อน มันจะหลบ หลบว่านี่คือปล่อยแล้ว วางแล้ว มันจะเป็นสภาวะแบบนั้น ถ้าปล่อยแล้ว วางแล้ว สิ่งอะไรที่มันเป็นผลตอบสนอง ถ้าเวลามันปล่อยแล้วมันก็ว่าง จะว่างขนาดไหน พอเราออกมากระทบกับ รูป รส กลิ่น เสียงจากภายนอก มันรับรู้แล้วมันก็มีความรู้สึก แม้จะไม่กระทบจากภายนอก ถ้าเรากำหนด เราตั้งสติไว้ ให้จิตมันสงบอยู่อย่างนี้ ให้มันว่างอยู่อย่างนี้ เดียวมันก็แสดงตัว เพราะสิ่งนี้เป็นสิ่งที่มันมีอยู่ มันจะแสดงตัวของมันออกมา ถ้ามันแสดงตัวของมันออกมา มันก็ไม่ว่างจริงนะสิ มันหลบมันหลิกไปต่างๆ

เวลาวิปัสสนา อสุภะเกิดอย่างนี้ แต่ที่เขาว่าอสุภะๆ เริ่มต้นพิจารณาจากภายนอก มันเห็นกาย มันจะเน่าเปื่อยพองขนาดไหน มันก็เป็นสภาวะแบบนั้น มันไม่สลัดจนเป็นธรรมสังเวช เหมือนขั้นอสุภะหรือที่มันเห็นสภาวะแบบนั้น คือว่ามันเห็นสภาวะเป็นไตรลักษณ์ มันเป็นอนิจจังต่างหาก ขณะที่คืนสู่สภาพเดิม อย่างสภิกาคามี เวลาจิตมันเห็นสภาพของสิ่งต่างๆ มันคืนสู่สภาพเดิมของเขา มันแยกออกระหว่างกายกับจิต แยกออกจากกัน นั่นมันรวมใหญ่อย่างนั้น

แต่อันนี้มันสยดสยองกว่านั้นเยอะ ที่ว่าจะเกิดอสุภะ เกิดซากศพ ซากอย่างนั้นมันเป็นซากที่ไม่มีชีวิต ซากที่อยู่ป่าช้ามัน เป็นซากศพ มันไม่มีชีวิตหรือ ขณะที่มันเกิดจากใจขึ้นมา อสุภะที่เกิดจากภายใน เพราะอะไร เพราะอสุภะมันเป็นธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า อสุภะมันเกิดจากสภาวะธรรม สภาวะธรรมคือจิตมันสงบเข้ามา แล้วจิตมันจับกายได้อย่างนี้ มันก็เป็นอสุภะ

ถ้าจิตมันจับไม่ได้ละ จับไม่ได้มันก็ไม่เห็นอสุภะใช่ไหม มันไม่เห็นอสุภะเพราะอะไร เพราะมันเป็นสภาวะจากภายใน ระหว่างจิตที่มันเป็นเจโตวิมุตติ จิตที่มันมีกำลังของมัน ฟังคำว่า

“มหาสติ มหาปัญญา” คำว่า “มหาสติ มหาปัญญา” นี้มันเกิดมาจากไหน มันสร้างมาอย่างไร มันถึงเป็นมหาสติ มหาปัญญา

ถ้ามันเป็นมหาสติ มหาปัญญา มันก็ต้องมีกำลังของมันใช่ไหม ถ้ามันมีกำลังของมันขึ้นมา เวลามันไปเห็นสภาวะของกายจากภายใน กายที่เราจับได้ กายที่ละเอียด กายที่ว่าจิตมันหลง กิเลส มันอาศัยตรงนี้เป็นที่ปักใจ อาศัยเป็นที่ซุกซ่อน นี่กำลังของมัน เห็นไหม ความโลภ ความโกรธ ความหลง นี่เป็นพ่อแม่ของอวิชชา ปู่ของอวิชชามันอยู่ข้างบน ปู่ของอวิชชามันเป็นผู้ที่ควบคุมนโยบาย แต่ผู้ที่ปฏิบัติงานให้เกิดให้ตาย มันอยู่ตรงนี้ต่างหาก

สิ่งที่กระทบกระเทือนกันระหว่างกิเลสกับธรรม มันก็มาจากตรงนี้เป็นตัวตั้ง ถ้าไม่มีเรื่องของกามราคะ เรื่องของการประพฤติปฏิบัติมันจะไม่ทุกข์ยากขนาดนี้หรอก เพราะมันเป็นเรื่องของกามราคะ เป็นเรื่องการวางยาของกิเลส มันวางยาไว้ในหัวใจ ว่าฉันรักคนนั้น ฉันพอใจคนนี้ ฉันดีกว่าคนโน้น คนโน้นดีกว่าเรา เราดีกว่าเขา ตรงนี้มันหนักหนาสาหัสสาครรจ์กว่าสังโยชนอื่นละเอียดนะ

สังโยชนอื่นละเอียด อย่างมานะ ๘ นี้มันถือตัวถือตน แต่อันนี้มันถือเพื่อเสพความรู้สึก สิ่งทีเสพความรู้สึก ถ้ามันวิปัสสนาไป มันจะปล่อย ปล่อยเข้ามา มันปล่อยนะถ้ากำลังมันพอ ถ้ากำลังไม่พอ มันก็สร้างภาพว่าปล่อยเหมือนกัน สร้างภาพว่า “ปล่อยแล้วนะ นี่แหละ พระอนาคามี” พระอนาคามีชั่วคราว แล้วเดี๋ยวมันก็กลับมาเหยียบหัวพระอนาคามีนี้แหละ เวลาว่ามันเกิดขึ้นมา มันเหยียบจนหัวคว่ำหัวคะมำเลย มันเหยียบหัวเพราะมันเสื่อม

พอมันปล่อยหนหนึ่ง แล้วเราจะเข้าใจว่ามันเป็นความจริง เวลามันตีกลับขึ้นมา เห็นไหม น้ำป่านะ การต่อสู้การวิปัสสนา บางทีมันปล่อยขนาดไหน ไม่เชื่อใจเพราะมันไม่มีเหตุมีผล มันไม่เป็นความจริงอย่างนั้น ถ้าไม่เป็นความจริงอย่างนั้น ก็ต้องตั้งขึ้นมา ตั้งสูงๆขึ้นมาก็ได้ ตั้งสูงๆขึ้นมา ตั้งรูปที่สวยงามที่สุด ตั้งรูปที่พอใจที่สุดมาแนบไว้กับกาย ให้มันแสดงตัวออกมา ถ้ามันปล่อยจริงนะ

แต่ถ้ามันปล่อยไม่จริง มันไม่ต้องตั้งหรอก มันเป็นอสุภะอยู่อย่างนั้นละ ถ้ากำลังมันพอจะพิจารณาไป มันปล่อย มันก็หดเข้ามาๆ เพราะอะไร เพราะมันจะมาขาดกันที่ความรู้สึกอันนี้ในความรู้สึกของใจนี้ ถ้ามันปล่อยเฉยๆ มันไม่มีเหตุไม่มีผล แต่ถ้ามันวิปัสสนาขึ้นมา มันก็ชำนาญขึ้น หนหนึ่ง รวดเร็วขึ้นหนหนึ่ง รวดเร็วขึ้นนะ แต่เดิมทำงานที่หนึ่งก็ยึดกันไป เหมือนเวลาเราทำธุรกิจ ทำอย่างโน้นก็ไม่เสร็จ ทำอย่างนี้ก็ไม่สำเร็จ ไม่เสร็จงานสักที เพราะไม่มีความชำนาญ ทำบ่อยครั้งเข้า

บ่อยครั้งเข้า มีความชำนาญมากเข้า ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงกระบวนการ จะทำได้คล่องแคล่วมากมาย คล่องแคล่วขึ้นมา เสร็จงานได้เร็วขึ้น เก็บงานได้ดีขึ้น

นี่ก็เหมือนกัน วิปัสสนาไป มันทำได้เร็วขึ้น มันก็ปล่อย ปล่อยหนหนึ่งๆ มันจะมีความสุข พอปล่อยหนหนึ่งก็ว่า “มันเป็นอนาคามีหนหนึ่ง” ไม่เป็นหรรอก! ไม่เป็นหรรอก! มันหลอก มันเป็น อนาคามีมรรค แต่มันไม่เป็นอนาคามีผล บุคคล ๘ จำพวก เห็นใหม่ อนาคามีมรรค อนาคามีผล ถ้า เป็นอนาคามีผล ผลมันจะเป็นอย่างไร ผลมันจะเกิดขึ้นมาได้อย่างไร มันโต้แย้ง นี่กิเลสมันหลอก อย่างนี้ แม้แต่การวิปัสสนาอยู่ การทำอยู่นี้ กิเลสมันก็ย่ำหัวเราไปตลอดเวลา

แล้วเราก็บอกว่า เราภาวนาตั้งแต่เริ่มต้นมา นั่นก็ทุกข์ นั่นก็ยาก การทุกข์การยากนั้นเพราะ เริ่มต้นจากภาวนาไม่เป็น พอภาวนาไม่เป็นมันก็เป็นความทุกข์ยากอันหนึ่ง พอภาวนาเป็นขึ้นมา เวลาทำงานขึ้นมา มันจะได้ผลงานขึ้นมา มันก็ยากอีกอันหนึ่ง ยากแบบผู้บริหาร ใจ ยากแบบเจ้าของ บริษัทข้ามชาติ ข้ามภพข้ามชาติเลยนะ แล้วมันจะบริหารจัดการอย่างไร? ก็บริหารจัดการด้วยสติ-มหาสติ มหาสตินี้ควบคุมแล้วพลิกแพลงตลอดไป เพราะอะไร เพราะมันมีตัวแปรมหาศาลเลย

เพราะมันข้ามภพข้ามชาติ ตัวแปรในเรื่องของกรรม ตัวแปรในเรื่องของอำนาจวาสนา ตัวแปรในเรื่องของสติปัญญาในปัจจุบัน ปัจจุบันที่ทำอยู่นี้ มหาสติมหาปัญญาที่เกิดในปัจจุบันนี้ ปัจจุบันนี้เกิดมาจากใคร? ก็เกิดมาจากกรรมฐาน เกิดมาจากเราตั้งฐานขึ้นมา เกิดจากวิปัสสนา ขึ้นมา วิปัสสนาขึ้นมา สร้างสมขึ้นมา มันก็แยกแยะของมันไป มันจะเปื่อย มันจะเน่าขนาดไหน มันจะหดเข้ามา หดเข้ามา ละเอียดเข้าไป ดีขึ้น สะดวกขึ้น ปล่อยวางเร็วขึ้น เร็วขึ้น ซ้ำแล้วซ้ำเล่าๆ อย่าชะล่าใจ ชะล่าใจไม่ได้

ถ้าเป็นเจโตวิมุตติที่มันกำลังเป็นอย่างนี้ แล้วมันสะท้อนหัวใจนะ แล้วถ้ามันปล่อยทีหนึ่ง มันรื่นเริงนะ เวลาออกจากภาวนา เวลาใช้ชีวิตปกติประจำวัน เราต้องหาอยู่หากินของเราขึ้นมา เวลาปล่อยออกมา มันจะเดินไปไหน มันจะแปลกประหลาดมหัศจรรย์ เหมือนไม่ได้อยู่ในโลก เหมือนมีเราคนเดียวอยู่ในโลกนี้ พวกที่เขาอยู่ในโลก เหมือนกับเขาไม่มีความสำคัญอะไรเลย แต่เรานี้มีความสำคัญอยู่คนเดียว สภาวะที่มันออกมา ถ้ามันยังไม่ถึงที่สุด ต้องวิปัสสนาซ้ำเข้า ถึงที่สุด มันละเอียด ละเอียดเข้ามาถึงตัวของจิตเอง มันขาดที่นั่นนะ มันขาดที่นี้ พลิกฟ้าคว่ำดินเลย เพราะอะไร เพราะจิตดวงนี้มันจะไม่เกิดบนกามภพอีกแล้ว กามภพตั้งแต่เทวดาลงมา

ถ้ามันไม่เกิดบนกามภพ มันไม่เกิดอย่างไร กายแยกออกไป ระหว่างกายกับจิตทำลายกัน ทำลายกัน จิตนี้หลุดออกไป ว่างออกไป จนเป็นจิตล้วนๆ นะ นี่เจโตวิมุตติ เอากำลังของจิตนี้ฝึกฝน ซ้ำเข้าไปๆ พระอนาคามี ๕ ชั้น มันยังมีเศษส่วนของมัน

คูสิ เราไม่ต้องการสิ่งใดๆ เลย สิ่งที่เราไม่ประสงค์ในชีวิตของเรา สมบัติของเรา เรา ปฏิเสธหมดเลย แต่เราเคยมีสมบัติใหม่ เราารู้ใหม่ที่เราเคยมีสมบัติ เราเคยมีสมบัติเท่าไร เราก็รู้ของเราใช้ใหม่ นี่ก็เหมือนกัน เราทำลายกามราคะทั้งหมด แต่ความเป็นไปของจิต สิ่งที่มีมันทำลาย ออกไปแล้ว แต่ความรู้สึกอันละเอียดที่เรารับรู้สิ่งของเราเคยมีอยู่ เราใช้ปัญญาใคร่ครวญไป สิ่งนี้ มันจะปล่อยๆๆ สิ่งที่เป็นพระอนาคามีมันขาด เวลาขณะที่มันขาด มันพลิกฟ้าคว่ำดินเลย กรีน! ในหัวใจ นี่ขณะของจิต ทุกข์ เหตุให้เกิดทุกข์ นิโรธดับ วิธีการดับทุกข์ด้วยมรรคญาณ เห็นใหม่

มรรคญาณ ทุกข์ เหตุให้เกิดทุกข์ ทุกข์ดับ วิธีการดับทุกข์จิตนี้กลั่นออกมาจากอริยสัจ เจโต วิมุตตินี้มันกลั่นออกมาจากอริยสัจโดยตรง พอมันเป็นอริยสัจขึ้นมา แล้วว่าง แล้วทำลายเศษส่วน ออกไป นี่ติดอีกนะ ติดอีกเพราะอะไร เพราะโลกนี้ว่างหมด กายนอก กายใน กายในกาย พิจารณา กายไปจนหมดเลย พิจารณาไปก็ว่าง มีความสุขมหาศาล นี่ติดนะ

ถ้ามีครูบาอาจารย์ ว่างนั้นใครเป็นคนว่าง กายนี้มันตั้งอยู่บนอะไร กายอย่างหยาบ กายอย่าง กลาง กายอย่างละเอียดนี้ทำลายหมดแล้ว ทำลายจนสิ้นกระบวนการของสิ่งที่ว่ามันเป็นกายกับจิต แยกออกจากกันแล้ว แล้วกายที่มันทำลายไปแล้วมันตั้งอยู่บนอะไร แล้วสถานะของภพของชาติ มันอยู่ที่ไหน ถ้ามันทำลายไปแล้ว ถ้ามันไม่มีกาย แล้วจิตมันอยู่ที่ไหน

ภวาสวะ ตัวภพ ถ้าพิจารณากายเป็นกายอันละเอียดก็ได้ กายของจิต จิตที่เป็นกายอัน ละเอียดลึกซึ้งมาก ละเอียดขยับเลย แล้วมันจับต้องไม่ได้ เห็นใหม่ จับต้องไม่ได้ อรหัตตมรรคมันจะ ละเอียดเข้าไปอีก “โมฆราช เธอจงมองดูโลกนี้ให้เป็นความว่าง” ว่างหมดเลย แล้วมีกำลังมหาศาล ผู้ที่มีกำลังขนาดนี้ มันเป็นเจโตวิมุตติ

คำว่า “เจโตวิมุตติ” คูสิ จิตปกติ เหมือนกับของที่สกปรก ขณะที่ทำความสะอาดไปบางครั้ง บางคราว มันยังรับรู้สิ่งต่างๆ มันยังเห็นสิ่งต่างๆ ได้ คำว่า “เห็นสิ่งต่างๆ ได้” เพราะอยู่ที่อำนาจ วิชาด้วย เห็นได้มาก ได้กว้าง ได้แคบ ได้สั้น ได้ลึกเพราะอะไร เพราะกำลังของจิตนั้น มันเห็น โดยอวิชา เห็นโดยอนิจจัง เห็นโดยที่ไม่มีสิ่งใดควบคุมได้เลย แล้วเราวิปัสสนาของเราโดยเจโต วิมุตติ มันปล่อยวางเป็นขั้นเป็นตอนเข้ามา กิเลสอย่างหยาบๆ กิเลสอย่างกามราคะ ที่มันเป็นโอฆะ

ในหัวใจ มันขาดออกไปจากใจ แล้วกำลังของจิตมันมีกำลังแรงมากมหาศาล มันจะไปรู้สิ่งต่างๆ โลกนี้ปิดไม่ได้นะ

ถ้ามันจะพาดิด มันติดเพราะว่ามันสำคัญตน สำคัญตนว่าเป็นนิพพาน สำคัญตนว่าเรารู้หมด สำคัญตนว่าเราเป็นผู้วิเศษ เทวดา อินทร์ พรหมจะมาส่งเสริมตลอด นี่มันสำคัญตน มันสำคัญตนอย่างนี้ มันยังไม่ใช้ความจริง เพราะมันมีความสำคัญ เห็นใหม่ รูปราคะ อรูปราคะ มานะ อุทธัจจะ อวิชชา รูปราคะ-อรูปราคะ รูปฉาน-อรูปฉาน มันเป็นราคะ ความว่าง รูปว่าว่างก็เป็นราคะ ที่ว่าว่างๆ ว่างๆ นี่มันเป็นราคะนะ สิ่งที่เป็นรูปราคะ อรูปราคะ มันเป็นความว่างหมด มันปล่อยกามราคะ มันปล่อยทุกอย่างหมดแล้ว มันก็ยังเป็นราคะ

สิ่งที่เป็นราคะอันละเอียด แล้วละเอียดอย่างไร มันละเอียดอยู่ที่ไหน สิ่งของมันจะละเอียด เจโตวิมุตตินี้มันละเอียดลึกกลับมา มันละเอียดมาก จิตมันมีกำลังมาก แล้วมันรับรู้ เห็นใหม่ จิตอย่างนี้มันจะเป็นไปได้หมด มันจะไป ในวิญญูนี้ปิดไม่ได้ มันจะรู้ไปหมดเลย นี่ยังรู้มันยังสำคัญตนว่า มันรู้ ยังสำคัญตนว่าเป็นผู้วิเศษ ยังสำคัญตนว่าเป็นพระอรหันต์ แต่ไม่ใช่!

ถ้าไม่ใช่...จิต ถ้าย้อนกลับมาเข้ามา ย้อนกลับมาเข้ามาเข้าไปถึงตัวมัน กายมันตั้งอยู่บนนี้ กายมันตั้งอยู่บนภวาสวะ กายมันตั้งอยู่บนภพ แล้วภพนี้มันละเอียดมาก เจโตวิมุตติ ขณะที่มันย้อนกลับมา สิ่งที่ว่า เป็นสมาธิที่เราคุยกันว่าลึกกลับมาห้ศรรยนี้ มันยังไม่ละเอียดเท่าอย่างนี้หรือ นี่ละเอียดมาก จับจิตนี้ แล้วจะออกมาใช้ปัญญาอย่างที่เราใช้ปัญญา ใช้การใคร่ครวญ ใช้การแยกเป็นอุคคหนิมิต เป็นวิภาคะ เป็นการแยกส่วนขยายส่วนนั้น...ไม่ใช่ สิ่งนี้มันเป็นเรื่องของการพิจารณากาย มันเป็นเรื่องของอสุภะ เป็นเรื่องของการตอบสนองระหว่างกายกับจิต เวลาการตอบสนองระหว่างขั้นกับจิต การตอบสนองระหว่างปัญญากับจิต แต่ตัวจิตเองที่มันเป็นปัญญาญาณ เห็นใหม่

เจโตวิมุตติ ปัญญาวิมุตติ ถึงที่สุดแล้วมันจะเข้ามาในจุดเดียวกัน แต่ขณะมาที่จุดเดียวกัน นั้น การเดินต่างกัน กำลังของจิตก็ต่างกัน ปัญญาวิมุตติ อย่างพระสารีบุตร พระโมคคัลลานะ ถึงที่สุดแล้วก็เหมือนกันด้วยความสะอาดบริสุทธิ์ แต่วิธีการต่างกันมหาศาลเลย

นี่ก็เหมือนกัน สิ่งของมันละเอียดเข้ามาถึงตัวของภพ ตัวของที่ตั้ง กายทั้งหมดตั้งอยู่บนนี้ ได้ กายมาก็หมีนก็แสนก็ล้านๆ กายที่เกิดตายเกิดตายมานี้ มันก็ตั้งอยู่บนจิตดวงเดียวนี้ เวลาวิปัสสนา เข้าไป กายอย่างหยาบ กายอย่างกลาง กายอย่างละเอียด นี่มันแก่ภพนี้ แล้วเกิดด้วยการวิปัสสนา ญาณด้วยเจโตวิมุตตินี้ มันเห็นสัจจะความจริงขึ้นมา มันเห็นสภาวะแบบนี้ แต่ถ้ามันเป็นอวิชชาที่

พาเกิดพาดาย มันหมุนเวียนเกิดตายไปมหาศาล ที่เราไม่เคยรู้มันเลย มันยังได้กายมาไม่รู้กี่ล้านๆ กาย

แล้วขณะที่ได้กายโดยเจโตวิมุตติ มันเป็นกายเกิดจากอริยสังข์ กายเกิดจากจิต เกิดจากทุกข์ เหตุให้เกิดทุกข์ ทุกข์ดับ วิธีการดับทุกข์นี้ เราได้มาจากองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไง เราเกิดมาในท่ามกลางศาสนาไง เราเกิดมาท่ามกลางครูบาอาจารย์ที่รื้อกันมา แล้วเราดำเนินตามกันมา แล้วสิ่งนี้เรามาหมั่นตรวจสอบ มันก็ย้อนกลับ สิ่งที่ย้อนกลับได้ มันจะไปเห็นจุดที่ตั้งของกายถ้ามันเป็นวิปัสสนา ถ้าเป็นปัญญาวิมุตติ มันต้องจับได้ นี่เหตุผลของจิต วิชยานิพนธ์ของจิตแต่ละดวง ในการวิปัสสนากาย วิปัสสนาจิต กาย เวทนา จิต ธรรมของแต่ละดวงจิตจะไม่เหมือนกัน แต่วิธีการทำความสะดวก กับ เครื่องดำเนินของมรรคเหมือนกัน แต่วิธีการไม่เหมือนกัน

ถ้าวิธีการเหมือนกัน มันก็เป็นสัญญา ตัวอย่างขณะที่เราไปวิปัสสนาในปัจจุบันนี้ ของที่เคยทำได้แล้ว ถ้าเอามาใช้อีก กิเลสมันยังรู้ทันเลย กิเลสมันละเอียดลึกลับขนาดนี้ ถ้าเรามีอย่างนี้แล้วเราย้อนกลับเข้ามา วิปัสสนาอย่างนี้ด้วยมรรคญาณ มรรคญาณมันจะละเอียดลึกลับซับซ้อนมาก ลึกลับซับซ้อนยิ่งกว่าขั้นของกามราคะนะ

ขั้นของกามราคะมันสืบต่อมาจากโสดาปัตติมรรค โสดาปัตติผล สกิทาคามิมรรค สกิทาคามิผล อนาคามิมรรค อนาคามิผล มันสืบต่อกันมา สืบต่อกันมาจากปัญญาขั้นนี้ ปัญญาที่เกิดจากใจ ปัญญาที่เกิดจากอริยมรรค แต่ถ้าเป็นปัญญาญาณอย่างนี้ มันเป็นปัญญาของมัน โดยเฉพาะ

อวิชชา ปจฺจยาสงฺขารา สงฺขารา ปจฺจยา วิญฺญาณํ มันเป็นหนึ่งเดียว มันไม่มีการกระทบใจแล้วย้อนกลับเข้าไปทำลายมัน พลิกครั้งเดียวด้วยปัญญาญาณอันละเอียด ภาพนี้ก็ต้องโดนทำลายเห็นใหม่ สิ่งที่ปล่อยเข้ามาหมดแล้ว ปล่อยกายเข้ามาหมดแล้ว เป็นตัวของมันเองก็ต้องทำลายตัวมันเองด้วย พอทำลายตัวมันเอง พลิกฟ้าคว่ำดิน จบสิ้นกระบวนการ นี่ไง เจโตวิมุตติ สิ้นสุดกระบวนการของเจโตวิมุตตินี้ จิตมหัศจรรย์มาก มหัศจรรย์เพราะอะไร เพราะไม่มีกิเลส มันวิมุตติอยู่ในตัวมันเอง

มันเป็นวิมุตติอยู่แล้ว ไม่ใช่โรธสมาบัติ มันเป็นโรธของตัวเอง มันเป็นโรธในตัวของมันเอง พระอรหันต์โรธตลอดเวลาสิ่งที่เป็นโรธในหัวใจนี้มันเป็นโรธอยู่แล้ว เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเข้าสมาบัติ นั่นก็เข้าสมาบัติอยู่เฉยๆ แต่ทำได้

แต่ถ้าเป็นปุถุชนล่ะ ปุถุชนมันเข้าสมบัติต่างๆ มันก็รู้ของมันโดยอนิจจัง โดยกิเลสพารู้ แต่
นี่โดยธรรมพารู้ เพราะธรรมไม่หวั่นไหว ธรรมไม่มีสังโยชน์ ธรรมไม่มีอวิชา ธรรมไม่มีสิ่งต่างๆ
เลย ธรรมอยู่ในหัวใจดวงนี้

นี่เจโตวิมุตติ สิ่งนี้ประเสริฐที่สุด ประเสริฐในการประพฤติปฏิบัติ เอวัง